

Bedriftene

Utvinning av råolje og naturgass

Produksjon og markedsforhold

2001 var et år med store variasjoner i verdiskapingen på norsk sokkel. I første halvår var prisene rekordhøye, for deretter å falle mot slutten av året, spesielt etter terrorangrepene mot USA 11. september. Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) anslås verdien av olje- og gassproduksjonen til 336,1 milliarder kroner i løpende priser i 2001. I 1999 og 2000 var tilsvarende tall 187,4 og 352,6 milliarder kroner målt i løpende priser. Nedgangen fra 2000 til 2001 skyldes i all hovedsak de lavere oljeprisene i årets tre siste måneder.

Eksportverdien av råolje steg fra 133,7 milliarder kroner i 1999 til 258,8 milliarder kroner i 2000. I 2001 falt eksportverdien noe, hovedsakelig på grunn av lavere oljepris i andre halvår. Eksportverdien av råolje var for 2001 238,3 milliarder kroner. I 2001 ble eksportverdien for naturgass 62,6 milliarder kroner. De tilsvarende tallene for 1999 og 2000 var henholdsvis 25,5 milliarder og 47,8 milliarder kroner. Den økte eksportverdien skyldes hovedsakelig økt produksjon,

Produksjon av olje (inkl. NGL og kondensat) og gass i januar-november 2001

	Produksjon 2001	Endring fra 2000	Endring fra 2000	Andel av
				henholdsvis olje- og gass- produksjonen
	Tusen Sm ³ o.e.	Tusen Sm ³ o.e.	Prosent	Prosent
Petroleum i alt	250 313	8 474	4	
Olje i alt	193 384	4 621	2	100
Herav:				
Oseberg	11 459	-4 433	-28	6
Gullfaks	14 946	-2 031	-12	8
Statfjord	12 764	432	4	7
Ekofisk	19 144	206	1	10
Troll Vest	11 802	403	4	6
Troll C	8 708	881	11	5
Heidrun	11 042	-28	0	6
Norne	11 806	1 266	12	6
Draugen	12 087	198	2	6
Åsgard	10 201	2 059	25	5
Snorre	10 417	1 588	18	5
Gass i alt	56 929	3 853	7	100
Herav:				
Troll Øst	19 923	-3 651	-15	35
Sleipner Øst	11 925	164	1	21
Ekofisk	5 054	124	3	9
Statfjord	1 833	-348	-16	3
Oseberg	3 913	2 211	130	7
Gullfaks	1 545	-363	-19	3
Åsgard	4 067	3 456	566	7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

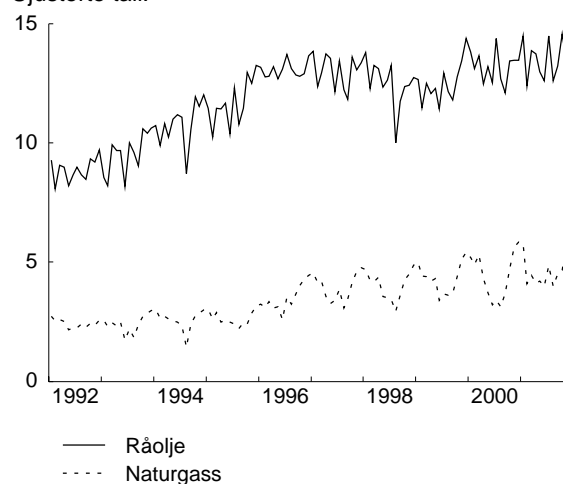
men også økning i prisen. Produksjonsstarten på Åsgardfeltet økte naturgassproduksjonen i 2001.

I 2001 var den samlede produksjonen av petroleum på norsk sokkel 250,3 millioner standard kubikkmeter oljeekvivalenter¹ (Sm³ o.e.), mot 241,8 millioner Sm³ o.e. i 2000. Av dette utgjør produksjonen av råolje (inkludert NGL og kondensat) 193,4 millioner Sm³ o.e., og produksjonen av naturgass 56,9 millioner Sm³ o.e. Oljeproduksjonen er den høyeste noensinne på norsk sokkel, og økte med 2,5 prosent sammenlignet med 2000. I 2001 nådde gassproduksjonen en ny produksjonstopp, 7,3 prosent over produksjonsnivået i 2000.

Ekofisk var det oljefeltet som hadde størst produksjon i 2001. Dette feltet alene produserte 19,1 millioner tonn oljeekvivalenter, tilsvarende 328 800 fat per dag, omtrent på nivå med produksjonen i 2000. Andre store felt er Troll, Gullfaks, Statfjord og Oseberg, samt de noe nyere feltene Draugen og Norne. De nyeste feltene; Balder, Jotun, Troll C, Oseberg Øst, Oseberg Sør, Snorre B og Glitne bidro til sammen med 494 000 fat per dag. De største av disse er Troll C og Jotun som produserte henholdsvis 149 600 og 95 000 fat per dag.

Når det gjelder produksjonen av naturgass dominerer de to feltene Troll Øst og Sleipner Øst. I 2001 sto disse to feltene for om lag 56 prosent av den totale norske gassproduksjonen. Åsgard og Ekofisk sto for 16 prosent av den norske naturgassproduksjonen.

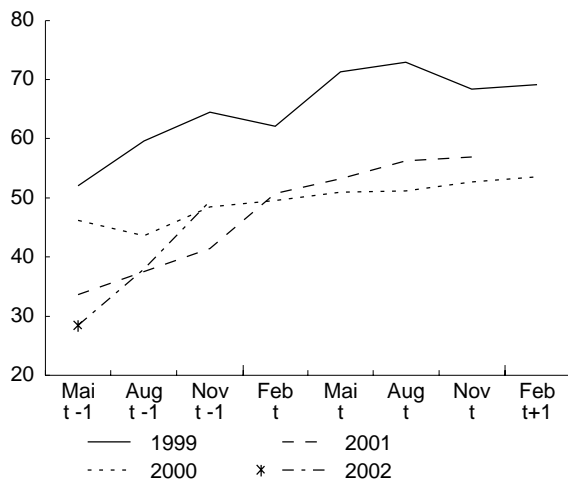
Olje- og gassproduksjon. 1992-2001
Råolje (mill tonn) og naturgass (mrd. Sm³)
Ujusterte tall.

Kilde: Oljedirektoratet.

¹ Produksjonstall for desember er foreløpige.

Årsanslag for påløpte investeringskostnader i oljevirkomheten gitt på ulike tidspunkter. 1999-2002. Mrd. kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I 2001 kom Oljedirektoratet (OD) med en oppdatert ressursrapport per 31.12.2000. Her beregner man de totale petroleumressursene på norsk sokkel til 13,8 milliarder Sm³ oljeekvivalenter. De gjenværende utvinnbare ressursene er vurdert til 10,8 milliarder Sm³ o.e. Disse tallene er oppjustert med 0,6 milliarder Sm³ o.e. siden forrige år. Siden 1990 har anslagene for de totale utvinnbare ressursene økt med 60 prosent. Dette skyldes delvis at nye felt er oppdaget, men hovedsakelig at bedret teknologi gjør at man kan utvinne en større andel av oljen og gassen i reservoarene. Man antar nå at Norge har oljereserver for 50 år og gassreserver for 100 år med dagens utvinningstempo.

Investeringer

Anslag for 2001

De samlede investeringer i olje- og gassvirkomheten og rørtransport for 2001 ble i 4. kvartal 2001 anslått til 56,9 milliarder kroner. Dette er en økning på 3,3 milliarder, eller 6,1 prosent i forhold til endelige tall for 2000.

Investeringene til letevirkomhet i 2001 er nå anslått til 6,7 milliarder kroner, en økning på 27,2 prosent sammenlignet med endelige tall for 2000. Den høye oljeprisen i 2000 og første halvdel av 2001 har bidratt til denne økningen. I tillegg er det tildelt en del nye letelisenser i blokker hvor funnsannsynligheten er høy. Det ble påbegynt 33 letebrønner i 2001, mot 24 i 2000. Det ble gjort 12 funn i 2001, noe som gir en funnrate på 60 prosent av antallet avsluttede letebrønner. Av de 12 funnene ble 7 gjort i Nordsjøen, 4 i Norskehavet og 1 i Barentshavet.

Investeringer til feltutbygging i 2001 ble i 4. kvartal anslått til 20,0 milliarder kroner, en nedgang på 2,8 milliarder, eller 12,1 prosent. Snorre B er det største enkeltprosjektet som ble fullført i 2001. De største

Påløpte og antatte investeringskostnader. Utvinning av råolje og naturgass og rørtransport. 1997-2002. Mill.kr

	1997	1998	1999	2000	2001 ¹	2002 ¹
I alt	62 494	79 216	69 096	53 589	56 863	46 681
Utvinning av råolje og naturgass i alt	54 327	70 829	64 403	52 898	54 346	45 771
Leting	8 300	7 577	4 992	5 272	6 704	5 929
Feltutbygging	35 286	45 145	35 191	22 799	20 032	14 319
Varer	21 684	26 312	21 716	13 051	11 129	8 323
Tjenester	8 427	9 953	8 575	5 258	2 419	2 685
Produksjonsboring	5 176	8 881	4 900	4 490	6 484	3 311
Felt i drift	9 240	12 446	19 923	23 540	26 888	24 381
Varer	1 063	2 393	3 223	2 331	2 820	4 339
Tjenester	1 213	1 526	2 331	4 598	5 550	6 122
Produksjonsboring	6 964	8 528	14 369	16 610	18 517	13 920
Landvirkomhet ²	1 501	5 661	4 297	1 287	722	1 142
Rørtransport	8 167	8 387	4 693	691	2 517	910

¹ Registrert 4. kvartal 2001.

² Omfatter kontorer, baser og terminalanlegg på land.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

investeringene gikk med til byggingen av Grane, Ringhorn og Kvitebjørn.

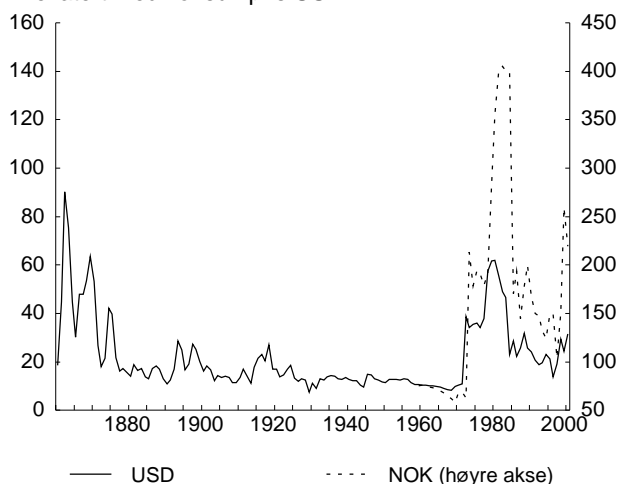
Mens investeringene til feltutbygging viser en jevn nedgang, øker investeringene til felt i drift. I 4. kvartal 2001 ble de samlede investeringene til felt i drift for 2001 anslått til å være 26,9 milliarder kroner. Dette er en økning på 14,2 prosent. Denne forskyvningen i investeringer fra feltutbygging til felt i drift skyldes ikke bare at flere felt er i drift, det henger også sammen med typen utbygginger som vedtas. Nye felt utbygges i større og større grad i tilknytning til eksisterende felt. Dermed sparer man store investeringer til infrastruktur ved nye utbygginger, samtidig som investeringene på de eksisterende feltene øker for å dekke de nye behovene.

Investeringene i landvirkomhet og rørtransport er nå anslått til henholdsvis 0,7 og 2,5 milliarder kroner i 2001. Dette er noe lavere for landvirkomheten enn i 2000, mens det er en økning for rørtransport. Denne økningen skyldes i hovedsak bedre rapporteringer, og i mindre grad nye investeringer.

Anslag for 2002

De totale investeringene i olje- og gassvirkomheten inkludert rørtransport for 2002 ble i 4. kvartal 2001 anslått til 46,7 milliarder kroner, en økning på 5,3 milliarder sammenlignet med tilsvarende anslag for 2001 gitt i 4. kvartal 2000. Erfaringsmessig er anslagene gitt på dette tidspunktet noe lavere enn de påløpte investeringene, og det kan forventes at investeringene blir noe høyere enn det vi presenterer her.

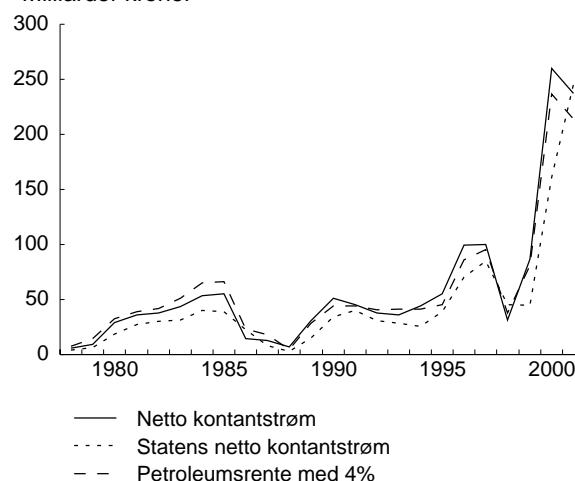
Leteinvesteringene i 2002 ble i 4. kvartal 2001 anslått til å bli 5,9 milliarder kroner. Dette er 0,4 milliarder høyere enn anslaget for 2001 gitt i 4. kvartal 2000. Til våren tildeles den 17. konsesjonsrunden på norsk sokkel. Dette vil kunne medføre økte investeringer i leting i 2002.

Realpris på råolje. 1861-20012001-priser per fat
Deflatert med konsumpris USA

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Petroleumsrente og kontantstrøm fra utvinning av olje og gass. 1978 - 2001

Milliarder kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Investeringene i feltutbygging i 2002 ble i 4. kvartal 2001 anslått til 14,3 milliarder kroner. Dette er 1,2 milliarder kroner mindre enn tilsvarende anslag for 2001. Det ventes imidlertid at disse investeringene vil øke noe, ettersom Kristin-feltet ble godkjent for utbygging i desember 2001. Denne utbyggingen er budsjettert til 17,0 milliarder frem til 2005, og vil gi økte investeringer også i 2002.

Investeringene i felt i drift for 2002 er anslått til 24,4 milliarder kroner, en økning på hele 5,5 milliarder sammenlignet med anslagene for 2001 gitt i 4. kvartal 2000. Anslagene er også oppjustert med 8,6 milliarder sammenlignet med anslaget innhentet i 3. kvartal 2001.

For landvirksomheten og rørtransport er investeringene anslått til henholdsvis 1,1 og 0,9 milliarder kroner i 2002. Sammenlignet med tilsvarende anslag for 2001 er dette en svak økning. Det er mulig disse øker ved utbygging av eksportørledningen til Polen, eller ved en utbygging av Snøhvitfeltet i Barentshavet. Sistnevnte utbygging skal opp til behandling i Stortinget i løpet av vårsesjonen.

Petroleumsinntektene

Gjennomsnittsprisen for råolje (Brent Blend) falt fra gjennomsnittlig 28,6 US dollar per fat i 2000 til 24,4 US dollar i 2001. Kursen på dollar gikk noe opp, slik at prisnedgangen i norske kroner var mindre, fra vel 252 kroner i 2000 til i underkant av 220 kroner i 2001. Dette innebærer en prisnedgang på 13 prosent. Dagens råoljepris er 15 prosent over gjennomsnittet for de siste 150 årene. Prisen målt i dollar er derimot om lag 20 prosent under den gjennomsnittlige prisen for den perioden Norge har vært et oljeproducentland, dvs. fra 1970 og fram til i dag.

Foreløpige anslag tyder på at produksjonen av olje og naturgass steg fra om lag 241,8 millioner Sm³ o.e. i

Petroleumsinntekter og petroleumsrente¹, 1992-2001

	Petroleums- rente	Petroleumsrentens andel av bruttonasjonal-produkt
1992	40,4	5,1
1993	41,3	5,0
1994	41,0	4,7
1995	45,3	4,9
1996	85,8	8,4
1997	95,5	8,8
1998	37,8	3,4
1999	80,7	6,7
2000	236,7	16,6
2001	213,8	14,2

¹ Ved beregning av renten er det benyttet en normalavkastning på 4 prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2001 til 250,3 millioner Sm³ o.e. i 2001, en økning på 3,5 prosent. *Bruttoproduksjonsverdien* i petroleumssektoren gikk ned med i underkant av 5 prosent, fra 352,6 milliarder kroner i 2000 til 336,1 milliarder kroner i 2001 da prisfallet på råolje mer enn oppveide volumveksten. *Bruttoproduktet* gikk ned tilsvarende fra 322,7 til 303,4 milliarder kroner, en nedgang på 6 prosent. Utvinning av råolje og naturgass sin andel av den totale norske verdiskapingen, målt ved bruttoproduktet, gikk ned med 2,6 prosentpoeng til 20,1 prosent i 2001.

Netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten, definert som bruttoprodukt fratrukket lønnskostnader og løpende investeringer, gikk ned med vel 22 milliarder kroner, til 237,1 milliarder kroner fra 2000 til 2001. Bruttoproduktet bidro med 19 milliarder kroner av denne nedgangen, mens en økingen i investeringene på vel 2 milliarder og en økning i lønnskostnader med 0,7 milliarder kroner bidro med resten.

Statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten er summen av skatteinntekter, inntekter fra statens direkte økonomiske engasjement (SDØE) og utbytte fra Statoil, fratrukket statens andel av invest-

Anslag for petroleumsvirksomheten fra ulike institusjoner

På grunn av petroleumsektorens store betydning for norsk økonomi, og Norges ikke-neglisjerbare andel av verdenshandelen med råolje, knytter det seg stor interesse til anslag for fremtidig norsk oljeproduksjon. De siste årene har det imidlertid vært en klar tendens i retning av overvurdering av produksjonsanslagene i offentlige dokumenter. Dette har gjort at Norge både i 1999 og 2000 kunne oppfylle sine selvpålagte produksjonsbegrensninger uten særlige tiltak, i det begrensningene har vært definert i forhold til forventet produksjon.

I 2001 hadde ikke Norge noen produksjonsbegrensninger, men fra 1. januar 2002 reduseres produksjonen med 150 000 fat per dag, fram til 1. juli 2002.

I Nasjonalbudsjettet for 2002 anslås oljeproduksjonen i 2002 til å bli 210 millioner Sm³ oljeekvivalenter, mens den var anslått til 212 millioner Sm³ o.e. i revidert nasjonalbudsjett 2001. Dersom dette anslaget skulle vise seg å slå til, vil det medføre, før det vedtatte kuttet, at produksjonen øker med 8,8 prosent fra 2001 til 2002. En produksjon på 210 millioner Sm³ vil gi en dagsproduksjon på rekordhøye 3,6 millioner fat per dag. I 2001 var produksjonen 3,32 millioner fat per dag. Ved å trekke fra produksjonsbegrensningen på 150 000 fat per dag ender vi på en dagsproduksjon på 3,46 millioner fat per dag. Dette vil i så fall være en produksjonsøkning på 4,5 prosent sammenlignet med 2001.

Oljedirektoratet (OD) anslø i sin prognose en oljeproduksjon (inkl. NGL og kondensat) i 2000 til 182 millioner Sm³ o.e. For 2001 anslø OD at produksjonen ville ligge mellom 170 og 195 millioner Sm³ o.e., med en forventningsverdi på 182 millioner Sm³ o.e. Begge disse anslagene viste seg å være noe lave, men den endelige produksjonen i 2001 (193,4 millioner Sm³ o.e.) viste seg å være innenfor det angitte intervallet. For 2002 anslår OD at den norske produksjonen av olje vil ligge mellom 165 og 205 millioner Sm³ oljeekvivalenter. Det vil gi en dagsproduksjon, før produksjonsbegrensningene, på mellom 2,83 og 3,52 millioner fat per dag.

I desember-utgaven av «Oil Market Report» anslår Det internasjonale energibyrådet (IEA) at oljeproduksjonen fra norsk sokkel i 2002 vil bli på 3,5 millioner fat per dag. Det vil bety 204 millioner Sm³ o.e. I desember 1999 anslø IEA den norske produksjonen i 2000 til 194 millioner Sm³ o.e., og traff dermed perfekt med sitt anslag. Det samme skjedde for 2001, da IEA i desember 2000 anslø den norske produksjonen i 2001 til 194 millioner Sm³ o.e.

På bakgrunn av dette virker Nasjonalbudsjettets anslag for 2002 noe høyt.

Produksjon av råolje (inkl. NGL) i millioner Sm³ o.e. Anslag hentet fra Nasjonalbudsjettet

År	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Nasjonalbudsjettet 1998	219			235				
Revidert nasjonalbudsjett 1998	187	217			237			
Nasjonalbudsjettet 1999	183	205			237			
Revidert nasjonalbudsjett 1999		184	218			215		
Nasjonalbudsjettet 2000		184	213			210		
Revidert nasjonalbudsjett 2000		182	202	214			201	
Nasjonalbudsjettet 2001			201	212			197	
Revidert nasjonalbudsjett 2001			193	201	212			204
Nasjonalbudsjettet 2002				194	210			204
Endelige tall	179	179	193	193				

ringene. Denne er i nasjonalbudsjettet for 2002 foreløpig anslått til om lag 245 milliarder kroner i 2001, en økning på 84 milliarder fra 2000. Samlet over de to siste årene har Statens netto kontantstrøm økt med vel 200 milliarder kroner. I dette er imidlertid vel 40 milliarder kroner salg av SDØE-andeler gjennom 2001, som bare delvis motsvares av økte skatteinntekter fra Statoil.

Petroleumsrenten er et uttrykk for meravkastningen i petroleumsektoren. Den er definert som driftsresultat i sektoren, korrigert for kapitalslit og indirekte skatter og fratrukket en beregnet normalavkastning på 4 prosent av investert kapital. Petroleumsrenten definert på denne måten var nesten 214 milliarder kroner i 2001, en nedgang på nesten 23 milliarder fra 2000.

Petroleumsformuen er et uttrykk for nåverdien av den framtidige netto kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten. Det sier seg selv at anslag på petroleumsvirksomheten er usikker da en både må anslå prisprofil, produksjonsprofil, produksjonsmengde og realrente for å kunne beregne denne. I nasjonalbudsjettet for 2002 har en anslått petroleumsformuen til 2 400 milliarder kroner basert på en realrente på 4 prosent. Av dette anslås statens andel til i underkant av 90 prosent. Dette er en oppgang på 350 milliarder kroner fra anslaget gjort i nasjonalbudsjettet for 2001.

Permanentinntekten er definert som avkastningen av petroleumsformuen. Permanentinntekten er altså det vi kan bruke uten å tappe av formuen. Basert på 4 prosent rente er denne 96 milliarder kroner, en opp-

gang på 14 milliarder kroner fra anslaget gjort i nasjonalbudsjettet for 2001.

Petroleumsfondet som i 3. kvartal 2001 var 547 milliarder kroner, er her ikke regnet som en del av petroleumsformuen. Dette er en ren finansiell fordring på utlandet. En del av den tidligere realformuen er omplassert til en finansiell formue.

Industri og bergverk

Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet falt produksjonen i industri og bergverk med 1,6 prosent fra 2000 til 2001, målt i faste priser. Dette er tredje året på rad med fallende produksjon i norsk industri. Det var spesielt produksjon for leveranser til hjemmemarkedet som gikk ned i 2001, men her var det tegn til bedring mot slutten av året. Leveransene til eksportmarkedet viste vekst for året som helhet, men falt betydelig i 3. og 4. kvartal.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall falt importen av industriprodukter med 1,1 prosent fra 2000 til 2001. Det var i 2. og 3. kvartal at importnedgangen kom, mens 4. kvartal viste en økning igjen. Sammenholdt med veksten i leveransene til hjemmemarkedet i 4. kvartal gjenspeiles dette i innenlandsk etterspørsel som tok seg opp mot slutten av året. For 2001 sett under ett var innenlandsk etterspørsel noe lavere enn i 2000.

Bruttoproduktet i industrien, som utgjør differansen mellom produksjon og produktinnsats, falt med 1,2 prosent i fjor mot en nedgang på 2,6 prosent i 2000. For 2001 sett under ett utgjorde bruttoproduktet i industri og bergverk litt under 14 prosent av samlet bruttoprodukt i Fastlands- Norge, mens næringen hadde en sysselsettingsandel på 15 prosent, målt ved utførte timeverk. Sysselsettingen i industrien falt fra 2000 til 2001 for tredje år på rad, og foreløpige tall viser en nedgang i antall sysselsatte på 1,7 prosent.

Målt i faste priser steg bruttoinvesteringene i industri og bergverk med 8 prosent fra 2000 til 2001, etter en tilsvarende nedgang året før. Målt i løpende priser utgjorde bruttoinvesteringene i industri og bergverk

noe over 8 prosent av fastlandsinvesteringene, og beløp seg til nærmere 18 milliarder kroner. Av dette var knapt 3/4 investeringer i maskiner og transportmidler, mens drøyt 1/4 var investeringer i bygninger og anlegg. Den kvartalsvise investeringsstatistikken fra 4. kvartal 2001 antyder en sterk økning i investeringsaktiviteten i 2002. Økningen forventes hovedsakelig å komme innenfor metallindustri, næringsmiddelindustri, oljeraffinerer og kjemisk industri.

Statistisk sentralbyrås konjunkturbarometer for industrien gir et inntrykk av hvordan norske industriledere vurderer utsiktene for egen virksomhet. Konjunkturbarometeret for 4. kvartal 2001 viser at industrilederne, samlet sett, videreførte den negative trenden som ble rapportert gjennom de tre første kvartalene av fjoråret. I henhold til konjunkturbarometeret var det særlig økt konkurranse og lavere priser i eksportmarkedet som førte til nedgang i industriens samlede produksjon og sysselsetting i 2001. Indikatoren som sammenfatter industriledernes generelle vurdering av utsiktene for kommende kvartal var positiv men fallende gjennom 2001. Optimismen ser ut til å være noe sterkere for 1. kvartal 2002. Kapasitetsutnyttingsgraden var om lag 79 prosent i 4. kvartal 2001.

Produksjons- og markedsforhold

Målt i faste priser falt produksjonen av *industri- og bergverksprodukter* med 0,9 prosent fra 2000 til 2001. Denne nedgangen kom innen de fleste industrinæringene. Bare bergverksdrift, forlag og grafisk industri samt bygging av skip og oljeplattformer kunne vise til positive vekstrater. Mest negativ var utviklingen innen oljeraffinerer, metallindustrien og nærings- og nytelsesmiddelindustrien. Det er også et markert skille i utviklingen mellom leveranser til hjemmemarkedet og til eksportmarkedet. Fra 2000 til 2001 sank industriens leveranser til hjemmemarkedet med 4,3 prosent, mens eksportleveransene viste en tilsvarende oppgang på 4,2 prosent. Kjemiske råvarer og verkstedprodukter opplevde et sviktende hjemmemarked med fallende leveranser, men til stigende priser. Leveransene til eksportmarkedet innen samme produktområde steg, men til fallende priser. Norske produsenter av verkstedprodukter og industrielle råvarer (herunder

Industri og bergverksdrift. Produksjon og faktoreterspørsel

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

	Mrd.kr ¹ 2001	Volum					Pris				
		2001	01.1	01.2	01.3	01.4	2001	01.1	01.2	01.3	01.4
Produksjon	459,8	-1,6	-0,6	0,6	-1,0	0,6	1,3	-1,2	0,4	-0,9	-0,9
Produktinnsats	327,5	-1,7	-1,1	0,6	-0,7	0,9	0,8	-1,6	1,5	-2,1	-3,7
Bruttoprodukt	132,3	-1,2	0,8	0,6	-1,8	-0,0	2,3	-0,3	-2,5	2,1	6,2
Bruttoinvesteringer i alt	17,9	8,0	19,0	3,0	-0,9	0,9	3,0	2,6	-0,8	-0,3	-1,5
Bruttoinvesteringer i bygg og anlegg	5,0	29,3	48,2	10,8	2,1	-16,7	5,4	0,5	0,5	-0,5	3,9
Bruttoinvesteringer i maskiner	13,1	1,4	10,6	1,7	-2,9	6,0	1,5	2,4	-1,4	-0,4	-2,5
Sysselsetting ²	302,6	-1,7									

1 Nivå tall i løpende priser.

2 Lønnstakere og selvstendige, 1 000 personer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedsutviklingen for varer fra industri og bergverkSesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode¹

	Mrd.kr ¹ 2001	Volum					Pris				
		2001	01.1	01.2	01.3	01.4	2001	01.1	01.2	01.3	01.4
Produksjon	503,3	-0,9	-0,3	0,9	-2,1	1,6	0,9	-1,2	0,1	-1,0	-1,9
Eksport ²	211,0	4,2	-0,0	4,1	-3,3	-2,9	-1,7	-2,1	-1,3	-2,6	-3,3
Hjemmeleveranser	292,3	-4,3	-0,5	-1,4	-1,1	5,0	2,7	-0,5	1,1	0,3	-0,9
Import	291,6	-1,1	2,9	-1,6	-2,0	5,5	1,2	2,4	-1,6	-3,6	-0,5
Innenlandsk anvendelse	583,9	-2,7	1,2	-1,5	-1,6	5,3	1,9	0,9	-0,3	-1,6	-0,7
Lagerendringer	9,2	-57,0	-6,7	-80,4	-64,7	..	25,9	24,3	43,2	24,9	-64,5
Innenlandsk etterspørsel	574,7	-1,3	1,4	-0,0	-1,3	3,1	1,8	0,4	0,3	-1,4	-0,5

¹ Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavanse.² Inneholder reeksport.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

kjemiske råvarer) har også klart å øke sine eksportmarkedsandeler - dvs. forholdet mellom norske produsenters leveranser til eksport og samlet omsetning i markedet.

Næringsmiddelindustrien har i flere år hatt fallende produksjon. Også i 2001 sank produksjonen noe, men med enkelte tegn til bedring mot slutten av året. Det er produksjonsutviklingen for fisk og fiskevarer samt meierivarer som bidrar mest til nedgangen innen næringsmiddelindustrien for året som helhet. På grunn av svak tilgang på råstoff i perioder har særlig produksjonen av fiskemel og fiskeolje falt. Totalt har produksjonsvolumet av fisk og fiskevarer falt med nærmere 8 prosent fra 2000 til 2001, og med en tiltakende nedgang utover året. Derimot oppnådde produsentene noe høyere priser enn året før. For meieriene meldes det om nedgang i melkeleveransene som viktigste årsak til nedgang i produksjonen av meierivarer.

Produksjonen av metaller falt med 3,5 prosent fra 2000 til 2001, målt i faste priser. Prismessig har også 2001 vært et dårlig år for store deler av metallindustrien, med en prisnedgang på 3,4 prosent. Innen metallindustrien må det skilles mellom produksjon av ikke-jernholdige metaller og resten av næringen - der sistnevnte har hatt en klart svakere utvikling, spesielt i andre halvår 2001. Lave priser har blant annet ført til nedstenging av flere smelteverk gjennom andre halvår. Også produksjon av ikke-jernholdige metaller var svakt negativ gjennom året 2001 sammenlignet med året før, men i andre halvår har produksjon tatt seg opp igjen. Dette skyldes blant annet en normalisering av ekstraordinære råstoffproblemer.

Produksjonen innen oljeraffinering viste en klar nedgang i 2001 sammenlignet med året før. Nedgangen kan sies å være en kombinasjon av en planlagt stans i februar og noen tekniske problemer i mars 2001 for et større raffineringsanlegg, og gjennomgående noe lavere produksjon ved flere anlegg gjennom hele året. Det er eksporten av raffinerte oljeprodukter som ble rammet, mens hjemmeleveransene var tilnærmet uendret.

Investeringer

Foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser en økning i bruttoinvesteringene innenfor industri og bergverk på 8 prosent fra 2000 til 2001, målt i faste priser. Økningen i forhold til det foregående kvartal var sterkest i 1. kvartal med en vekst på om lag 19 prosent. I løpende priser utgjorde investeringene om lag 18 milliarder kroner i 2001. Flere store prosjekter i metallindustrien ble påbegynt i 2001 og var med på å trekke investeringsnivået opp. En betydelig økning av investeringsaktiviteten i verkstedindustri og skipsbygging samt oljeraffinering var også med på å heve nivået i forhold til 2000. I motsatt retning trekker investeringsutviklingen i grafisk industri samt kjemisk og mineralproduktindustri.

Sysselsetting

Ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet falt antall sysselsatte i industrien med 1,7 prosent fra 2000 til 2001, mot en nedgang på 2,6 prosent året før. Sysselsettingen innenfor bergverk falt med 2 prosent. Med unntak av treforedling, produksjon av kjemiske råvarer og verkstedindustrien sank antall sysselsatte i alle industrinæringene. Størst var nedgangen målt i antall sysselsatte innen forlag og grafisk industri, nærings- og nytelsesmiddelindustrien samt oljeraffinering, kjemisk og mineralsk industri.

Konjunktursituasjonen og industriens framtidsvurderinger

Konjunkturbarometeret for 4. kvartal 2001 gir et inntrykk av hvordan norske industriledere vurderer utsiktene for egen virksomhet. Dette er først og fremst kortsiktige vurderinger, dvs. for 1. kvartal 2002, men barometeret vil til en viss grad også reflektere oppfatninger om utviklingen på lengre sikt.

Resultatene for 4. kvartal 2001 videreførte den negative tendensen som ble rapportert gjennom året. Hovedsakelig var det store aktører innen tradisjonell eksportrettet industri som bidro til å trekke ned helhetsbildet. Økt konkurranse og lavere priser i eksportmarkedet førte til nedgang i industriens samlede produksjon og sysselsetting, mens gjennomsnittlig kapasitetsutnyttning var om lag 79 prosent.

Indikatoren som sammenfatter industriledernes generelle vurdering av utsiktene for kommende kvartal var positiv gjennom 2001, men viste en fallende tendens. Optimismen ser ut til å være noe sterkere for 1. kvartal 2002. Forventet utvikling for produksjonsvolum og kapasitetsutnyttning – på kort sikt – nådde begge et toppunkt for 1. kvartal 2001 og har siden vist en moderat nedgang som nå er i ferd med å flate ut. Indikatoren for forventet industrisysselesetting har vært jevnt fallende gjennom året.

På 12 måneders sikt råder en viss optimisme, hvor flere industriledere enn forrige kvartal forventer økning i produksjon og prisnivå på hjemme- og eksportmarkedet.

I 4. kvartal 2001 svarte 69 prosent av industrilederne at lav etterspørsel og/eller høy konkurranse var den viktigste begrensende faktoren innen produksjonen. Om lag 9 prosent pekte på mangel på kvalifisert arbeidskraft. Fra og med 3. kvartal 2001 er det flere bedriftsledere som peker på at tilgangen på arbeidskraft begrenser produksjonen, enn dem som sier det samme om mangel på ledig maskin- og anleggskapasitet.

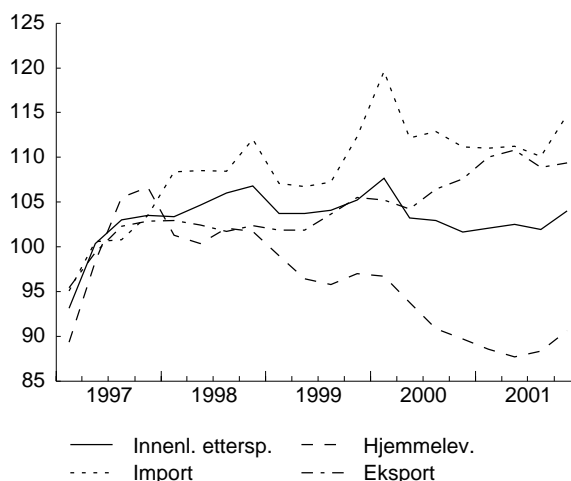
Resultater fra konjunkturbarometeret viser at industribransjer som produserer innsatsvarer (treforedling, kjemisk industri, metallindustri med flere), viste negativ utvikling i 2001 med fall i total produksjon. Kapasitetsutnyttelsen holdt seg rundt 79 prosent og var dermed bortimot uendret fra 2000. Undersøkelsen indikerer en fallende tendens gjennom året for samlet ordrebeholdning, i tillegg ble det rapportert om forverring i markedsprisene. Utviklingsbildet er mest dramatisk for enkelte bransjer innen tradisjonell eksportindustri som opplevde et kraftig fall i prisene på sine produkter. Det ble også meldt om skjerpet konkurranse og manglende etterspørsel. Begrensninger i maskin- og anleggskapasitet utgjorde et mindre problem for tradisjonell eksportrettet industri i 2001 enn i 2000.

Industribransjer som produserer investeringsvarer (metallvarer, maskinvarer, plattformer, skipsverft med flere), hadde ifølge konjunkturbarometeret en positiv produksjonsutvikling med et toppunkt i 2. kvartal 2001. Etter dette er det registrert en moderat fallende tendens, men bildet var fremdeles positivt i 4. kvartal samme år. Samlet ordrebeholdning var svært høy ved årets begynnelse, men har falt etter hvert som ordre har blitt effektivert. Prisutviklingen har vært relativt stabil både hjemme og ute. Gjennom 2001 var det mange ledere som rapporterte om mangel på kvalifisert arbeidskraft som begrensende for produksjonen. Også i 4. kvartal 2001 var det mange som pekte på dette, men færre enn tidligere samme år.

Industribransjer som produserer konsumvarer (næringsmiddelindustri, forlagsvirksomhet, farmasøytisk industri med flere), har hatt en negativ produksjons-

Volumutviklingen for industriprodukter

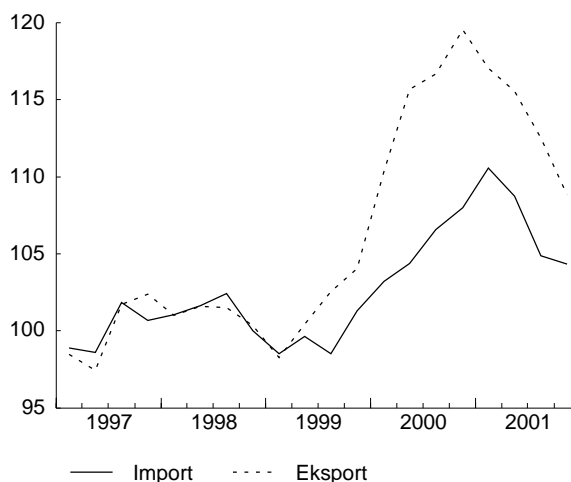
Sesongjustert og glattet. 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Prisutviklingen for industriprodukter

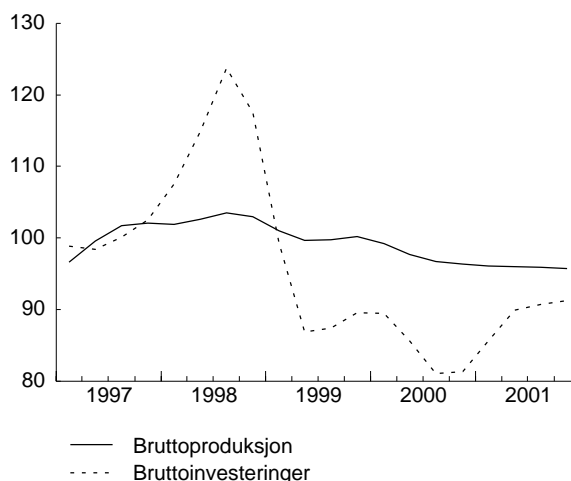
Sesongjustert. 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon og investering i industrien

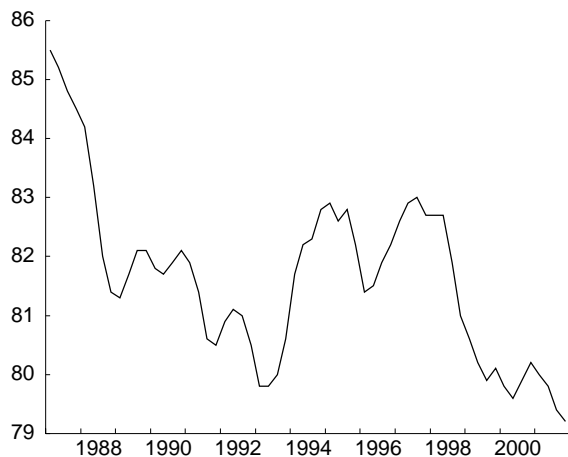
Sesongjusterte og glattede volumindekser. 1997=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Industriens gjennomsnittlige kapasitetsutnyttning ved utgangen av kvartalet

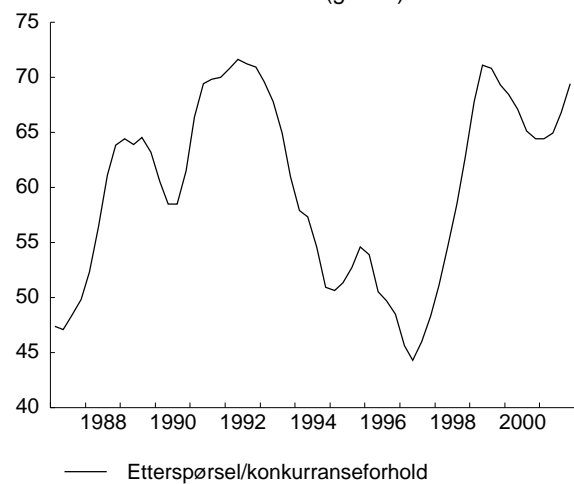
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Faktorer som begrenser produksjonen for industrien i inneværende kvartal

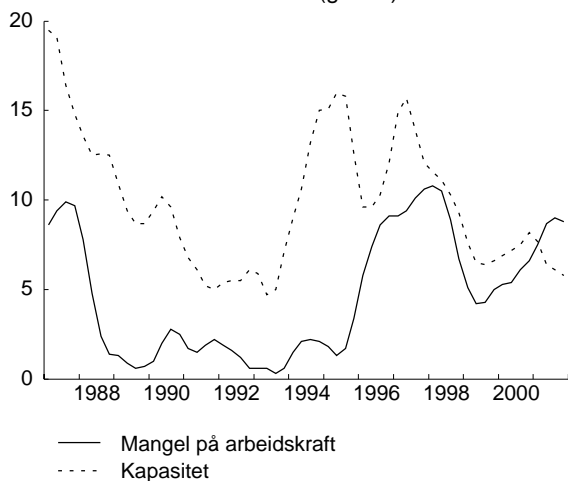
Andel av foretakene. Prosent (glattet)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Faktorer som begrenser produksjonen for industrien i inneværende kvartal

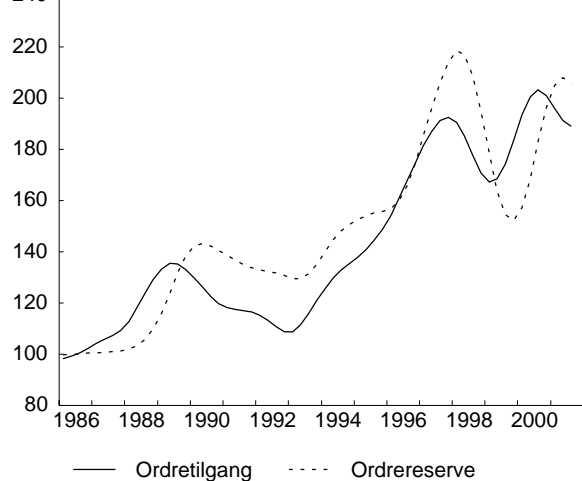
Andel av foretakene. Prosent (glattet)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ordretilgang og ordrereseve i industri i alt

Verdindeks. Trend. 1986=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

utvikling i 3. og 4. kvartal 2001 ifølge konjunkturbarometeret, mens kapasitetsutnyttingsgraden viste fallende tendens gjennom hele året, og endte på om lag 76 prosent. Det ble rapportert om økning i priser både på hjemme- og eksportmarkedet. Deler av fiskeforedlingsindustrien pekte på mangel på råstoff som en begrensende faktor. Samlet for disse bransjene er det en økt andel ledere som trekker frem konkurranse på det norske markedet som begrensende for produksjonen i 2001.

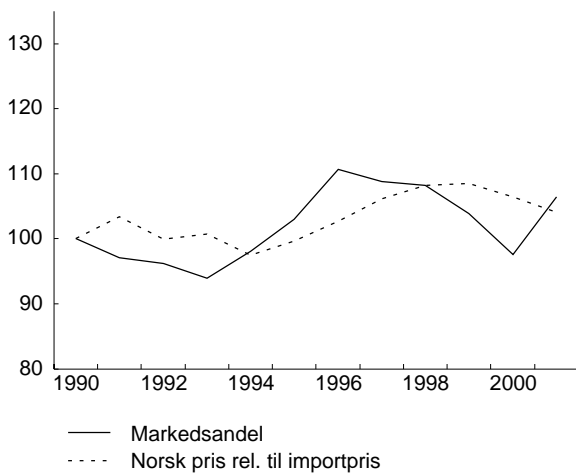
Industriens markedsandeler

Norske produsenters markedsandeler er forholdet mellom deres leveranser og samlet omsetning i markedet. For eksportvarer beregnes en indeks som viser utviklingen i markedsandelen for de enkelte varegrupper. Dette gjøres ved å sammenholde volumveksten i den norske eksporten av den aktuelle varen med et veid gjennomsnitt av volumveksten til importen hos våre handelspartnere. En tar for seg relativt grove

varegrupper, slik at eksportmarkedsandelene gjenspeiler utviklingen i norsk eksport i forhold til importen av både produkter som ligger svært nær de norske og produkter som avviker betydelig. Utviklingen i eksportmarkedsindikatoren vil derfor bli påvirket av hvordan etterspørselen etter varespekteret til de norske produsentene utvikler seg relativt til gjennomsnittet for varegruppen, i tillegg til deres konkurransedyktighet vis-à-vis utenlandske produsenter av lignende produkter.

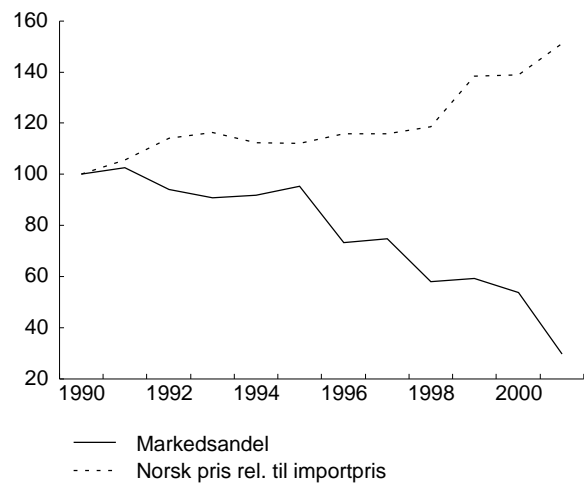
Hjemmemarkedsandelene for de enkelte varegrupper beregnes som forholdet mellom leveranser fra innenlandske produsenter og samlet innenlandsk anvendelse, begge deler regnet i volum. Generelt påvirkes markedsandeler av mange faktorer, slik som prisutviklingen på norske varer i forhold til konkurrerende utenlandsproduserte varer, varenes kvalitet, produktspesialisering, markedsføring og eventuelle kapasitetsskranker og lønnsomhet i produksjonen. Den isolerte

Eksport av verkstedprodukter
Markedsandel og relativ pris. 1990=100

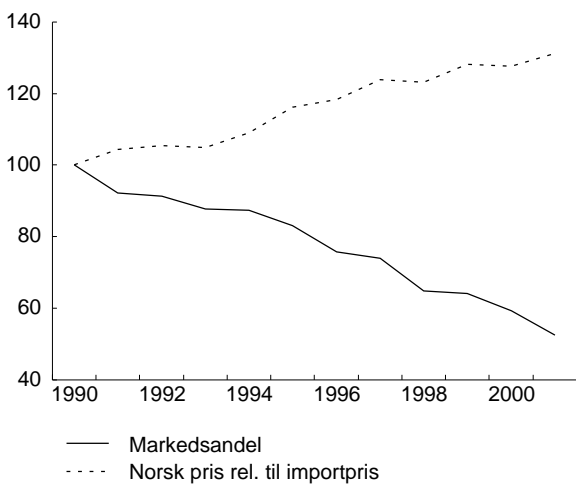
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjemmeleveranser av industrielle råvarer
Markedsandel og relativ pris. 1990=100

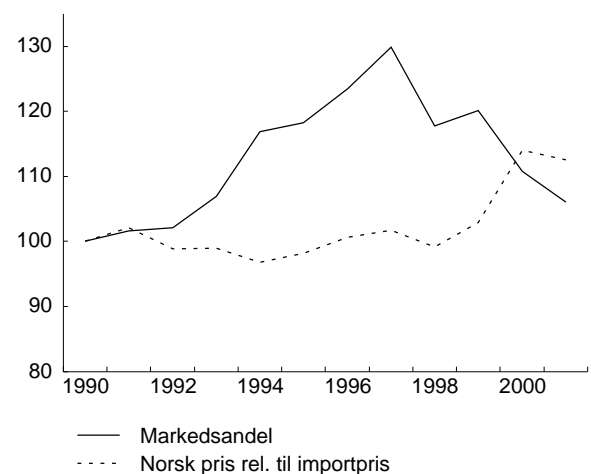
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjemmeleveranser av verkstedprodukter
Markedsandel og relativ pris. 1990=100

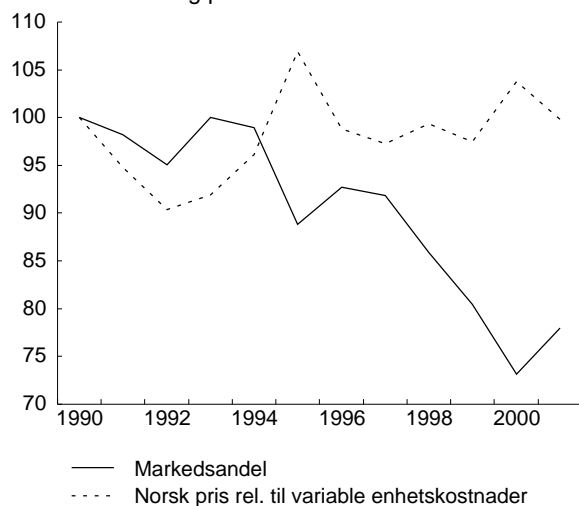
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport av andre varer fra industri og bergverk
Markedsandel og relativ pris. 1990=100

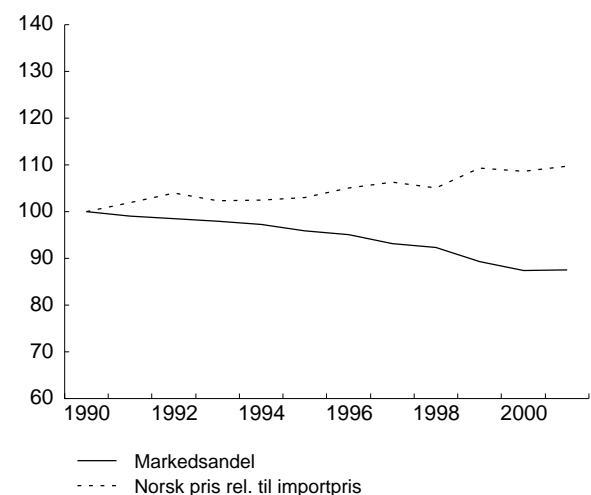
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Eksport av industrielle råvarer
Markedsandel og pris-kostnadsforhold. 1990=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Hjemmeleveranser av andre varer fra industri og bergverk
Markedsandel og relativ pris. 1990=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Timelønnskostnader i norsk industri i forhold til handelspartnerne i NOK 1990=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå, TBU for inntektsoppgjørene og OECD.

effekten på markedsandelen av en økning i prisen på norske produkter i forhold til prisen på utenlandske produkter er negativ, fordi prisendringen vrir etterspørselen bort fra de norske produktene og over mot de utenlandske. For varer der prisen i stor grad er diktert av prisene på verdensmarkedet, vil en økning i eksportprisen i forhold til produksjonskostnadene isolert sett øke lønnsomheten. Det vil virke positivt på eksporten og dermed også på markedsandelen.

Eksportmarkedsandelen for *verkstedprodukter* gikk ned fra 1990 til 1993 og økte deretter kraftig i tre år. Fra 1996 til 2000 falt markedsandelen år for år, før den igjen fikk et markert oppsving i 2001. Utviklingen i de norske eksportprisene relativt til prisene på konkurrerende utenlandske produkter kan bare i noen grad forklare denne utviklingen. I perioden fra 1993 til 1996 hvor eksportmarkedsandelen steg, økte de norske eksportprisene relativt sett med over 10 prosent i forhold til prisene på konkurrerende utenlandske produkter. Andre faktorer må dermed også ha spilt en rolle. En viktig faktor bak den eksportledede veksten i produksjonen av verkstedprodukter fra 1994 til 1996, kan trolig ha vært at norske produsenter under lavkonjunktoren i Norge på slutten av 1980-tallet utnyttet en gunstigere konjunktursituasjon ute til i større grad å orientere seg mot utlandet og opparbeide seg kunnskap om eksportmarkedene. I 2001 ble noe over 60 prosent av innenlandsk produksjon av verkstedprodukter eksportert, mot 40 prosent i 1990. Det er rimelig å anta at denne vridningen fra hjemmemarkedet til eksportmarkedet, samtidig med at etterspørselen innenlands i økende grad dekkes ved import, reflekterer økt internasjonal spesialisering i produksjonen av verkstedprodukter. Reglene i EØS- og WTO- (Verdens handelsorganisasjon) avtalen trådte i kraft i 1994/95 og kan ha stimulert den internasjonale spesialiseringen via lettere markedsadgang. Utviklingen i hjemmemarkedsandelen for *verkstedprodukter*

har vært klart negativ gjennom hele 1990-tallet, og markedsandelen var i 2001 halvert i forhold til 1990. Den negative trenden for hjemmemarkedsandelen er trolig både et resultat av at prisen på innenlandsproduserte varer har steget sterkere enn prisen på importerte varer og som nevnt av økt internasjonal spesialisering.

Industrielle råvarer omfatter metaller, treforedlingsprodukter og kjemiske råvarer. Siden 1990 har eksportmarkedsandelen for denne varegruppen stort sett falt, med enkelte markerte brudd henholdsvis i 1993, 1996 og 2001, og var i fjor om lag 20 prosent lavere enn i 1990. Den svake utviklingen i eksportmarkedsandelen fram til og med 1992 kom blant annet som følge av økt eksport av slike varer fra Øst-Europa og det tidligere Sovjetunionen. Dette tilbudsskiftet i markedet førte også til et fall i prisene på viktige norske eksportvarer, og lønnsomheten i norsk industri ble dårligere fordi kostnadene ikke falt tilsvarende. Utøver på 1990-tallet økte lønnsomheten igjen, i hovedsak som følge av en mer gunstig prisutvikling på eksportmarkedet. Et internasjonalt samarbeid om å begrense produksjonen av aluminium fra begynnelsen av 1994 hadde særlig betydning for denne delen av eksportindustrien. Hjemmemarkedsandelen for industrielle råvarer var i 2001 bare 1/3 av hva den var i 1990. I denne perioden har hjemmeprisene i stor grad økt mer enn prisene på konkurrerende importvarer, og den relative prisforskjellen i 2001 var økt med vel 50 prosent i forhold til 1990.

En klart stigende trend i eksportmarkedsandelen for *andre varer fra industri og bergverk* siden 1990 fikk et markert vendepunkt i 1998, med et kraftig fall. Fra 1999 til 2001 falt eksportmarkedsandelen ytterligere, men var fremdeles over nivået i de første årene på 1990-tallet. I 1999 og 2000 steg norske eksportpriser klart mer enn konkurranseprisene, derimot falt de norske eksportprisene relativt sett i 2001. Også for disse varene er det vanskelig å se at utviklingen i markedsandelen på 1990-tallet i stor grad kan tilskrives utviklingen i forholdet mellom de norske eksportprisene og prisene på konkurrerende utenlandske produkter. Den positive utviklingen i markedsandelen, særlig tidlig i perioden, kan derimot delvis forklares ved at svak innenlandsk etterspørsel mot slutten av 1980-tallet førte til at produksjonen i økende grad ble rettet mot det internasjonale markedet. Hjemmemarkedsandelen har avtatt siden 1990, men ikke like kraftig som for de to andre varegruppene. Også her har prisene på norske varer periodevis økt noe mer enn prisene på importerte varer. I tillegg kommer at økt internasjonal spesialisering bidrar til at hjemmemarkedsandelen faller i de fleste land.

Utviklingen i produksjonskostnader og lønnsomhet i norsk industri avhenger av mange faktorer. Lønnskostnadene er en viktig faktor det ofte blir fokusert på i denne sammenheng. Nasjonale forhold ved lønnsfast-

settelsen gjør at utviklingen i disse kan avvike til dels betydelig mellom land. Betydningen av denne kostnadskomponenten varierer også mellom næringer. For den arbeidsintensive delen av norsk industri, hvis produksjon i hovedsak er gruppert i *Andre varer fra industri og bergverk*, betyr utviklingen i lønnskostnader relativt mye. En sammenligning av utviklingen i *timelønnskostnader målt i felles valuta* i norsk industri og i industrien hos våre viktigste handelspartnere, viser i gjennomsnitt for perioden 1990 til 2001 om lag samme vekst. Fram til 1994 var veksten vesentlig sterkere hos våre handelspartnere enn i Norge og de relative lønnskostnadene var da noe over 10 prosent høyere enn i 1990. Fra og med 1995 har derimot veksten i de fleste år vært klart sterkere i norsk industri. Beregninger basert på foreløpige nasjonalregnskapstall viser at norske timelønnskostnader i industrien justert for endringer i antall virkedager økte med 5,5 prosent i 2001. Den tilsvarende veksten hos handelspartnerne anslås av teknisk beregningsutvalg for inntektsoppgjørene til 4,0 prosent. Med en styrking av kronekursen med 3,1 prosent, ble de relative timelønnskostnadene målt i felles valuta 4,7 prosent høyere i 2001 enn året før. For de delene av norsk industri som importerer en betydelig del av produktinnsatsen, som produsentene av *Industrielle råvarer*, vil imidlertid en styrket kronekurs isolert sett føre til reduserte kostnader. På den annen side er dette også sektorer som i stor grad selger sine varer i utenlandsk valuta og der ved oppnår lavere priser målt i norske kroner når kronekursen styrkes.

Bygge- og anleggsvirksomhet

Produksjonen i bygge- og anleggsvirksomheten økte med 0,4 prosent fra 2000 til 2001, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. Bygge- og anleggsvirksomheten steg i begynnelsen av 2001, for så å falle mot slutten av året. Den kvartalsvise produksjonsindeksen for bygge- og anleggsvirksomhet er under revisjon og ikke innarbeidet i produksjonsanslagene. For året under ett økte investeringene med 1,1 prosent fra 2000 til 2001, målt i faste priser. Prisene på næringens produkter økte i gjennomsnitt med 5,4 prosent i samme periode. I 2001 som i 2000, skyldtes veksten økte

boliginvesteringer. Utviklingen i bygge- og anleggsvirksomhetene i offentlig sektor og kraftforsyning bidro til å trekke gjennomsnittet ned. For det øvrige Fastlands-Norge var det en moderat oppgang i investeringene.

Det kvartalsvise sysselsettingsregnskapet viser at antall sysselsatte lønnstakere og selvstendige i bygge- og anleggsvirksomheten i gjennomsnitt steg med 2,1 prosent fra 2000 til 2001. Veksten avtok mot slutten av fjoråret til 1,6 prosent i 4. kvartal 2001 sammenlignet med 4. kvartal året før. Tall fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelse (AKU) bekrefter sysselsettingsveksten i næringen, og anslår at den i fjor hadde rundt 152 000 sysselsatte, regnet som gjennomsnitt over året. I 4. kvartal 2001 var det 1,3 prosent flere sysselsatte enn på samme tid året før. Arbeidsdirektoratets tall viser små endringer i antall arbeidsledige i annet halvår i fjor sammenlignet med året før. Brudd i arbeidsdirektoratets statistikk i mai i fjor, gjør at man ikke kan sammenligne tallene direkte med året før.

Boliger og yrkesbygg

Veksten i antall påbegynte nye boliger stoppet opp i fjor høst etter å ha steget kraftig gjennom annet halvår 2000 og i første halvår 2001. I høstmånedene september, oktober og november ble det igangsatt 6,4 prosent færre boliger enn på samme tid året før, ifølge foreløpige tall fra byggearealstatistikken. Totalt for hele året ligger det an til en årsvekst på rundt 10 prosent før tallene for desember er klare. En betydelig andel av veksten er lokalisert til Oslo, hvor det ble igangsatt vel 80 prosent flere boliger fra januar til november i fjor sammenlignet med samme periode året før.

Tall fra ordrestatistikken indikerer også en utflating i boligbyggingen. Verdien på nye boligordre (nybygg og rehabilitering) i 2. og 3. kvartal 2001 lå omtrent på samme nivå som året før, målt i løpende kroner. Verdien av ordreserven gikk svakt ned i 3. kvartal og var ved utgangen av kvartalet 9 prosent høyere enn på samme tid året før.

Bygge- og anleggsvirksomheten. Markedsutvikling og produksjon

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående periode

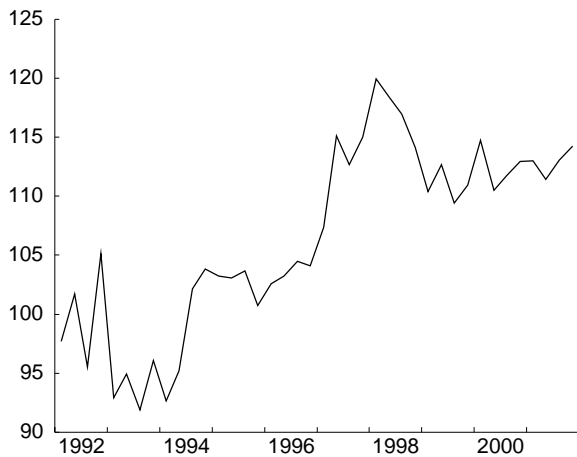
	Mrd.kr ¹ 2001	Volum					Pris				
		2001	01.1	01.2	01.3	01.4	2001	01.1	01.2	01.3	01.4
Bygge- og anleggsvesteringer totalt	114,8	1,1	1,0	-1,6	-1,0	-0,1	5,4	1,5	1,7	0,3	1,4
Boliger	42,3	7,8	2,0	1,1	1,7	-1,1	5,8	1,7	1,3	0,9	1,3
Offentlig forvaltning	27,8	-6,2	5,9	-11,6	0,5	-1,9	5,5	1,1	2,2	0,6	1,2
Kraftforsyning	1,5	-3,2	-5,7	-9,4	29,0	10,4	5,3	1,0	2,0	0,5	1,1
Fastlands-Norge ellers	43,1	0,3	-2,9	3,2	-5,2	1,7	5,0	1,5	1,7	-0,5	1,5
Bruttoproduksjon	148,8	0,4	-0,3	-1,3	1,7	1,1	5,3	1,1	1,5	0,9	1,3
Produktinnsats	93,7	0,4	-0,5	-1,3	1,8	1,1	3,2	1,1	0,3	0,1	0,5
Bruttoprodukt	55,1	0,4	0,1	-1,4	1,5	1,0	9,1	1,0	3,5	2,3	2,7
Sysselsetting ²	127,6	2,1									

¹ Nivå tall i løpende priser.

² 1 000 personer

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttoprodukt i bygge- og anleggsvirksomhet Sesongjustert. 1992=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Antallet søknader om oppføringslån i Husbanken til nye boliger økte med 45 prosent i fjor sammenlignet med samme periode året før. Antallet godkjente boliger økte med 13 prosent. Husbankens låneramme er brukt opp slik at oppføringslån er lagt i kø til 2002.

For andre bygg enn boliger viser byggearealstatistikken en svak nedgang i påbegynt bruksareal i 2001 sammenlignet med året før. Tallene for Oslo er imidlertid for lave pga. mangelfull registrering av næringsbygg i Oslo kommune. Det er stor variasjon mellom de ulike sektorer og næringer. I privat sektor er nedgangen størst innen varehandel og forretningsmessig tjenesteyting. Investeringene i nybygg i hotell- og restaurantvirksomhet har økt. I offentlig sektor var det i fjor nedgang i igangsetting av nybygg til offentlig forvaltning, mens det ble igangsatt mer bruksareal til helse- og sosialtjenester og undervisningsformål sammenlignet med året før. Økt hyttebygging har også vært med på å holde aktiviteten oppe i 2001.

Tilgangen på nye næringsbygg lå på et rekordhøyt nivå i de tre første kvartalene i fjor. Verdien av bedriftenes beholdning av nybygg og rehabiliteringsprosjekter var ved utgangen av 3. kvartal 2001, 17 prosent høyere enn på samme tid året før, målt i løpende kroner. Det kan bety høy byggeaktivitet i denne sektoren også utover i 2002.

Anlegg

Etter en periode med liten aktivitet i anleggssektoren i 2000 og inn i 2001 indikerer ordrestatistikken økt aktivitet mot slutten av fjoråret. Tilgang på nye anleggsprosjekter steg kraftig i 2. og 3. kvartal i fjor. Verdien av entreprenørenes ordreserverve ved utgangen av 3. kvartal 2001 var 17 prosent høyere enn på samme tid året før. Av større prosjekter som ble satt i gang i fjor kan nevnes Tyin kraftverk og dobbeltspor

Skøyen-Asker. Mot slutten av 2002 kan Snøhvitprosjektet i Finnmark føre til ytterligere vekst i anleggsvirksomheten.

Pris og kostnadsutviklingen

Boligprisstatistikken fra Statistisk sentralbyrå, Norges Eiendomsmeglerforbund (NEF) og Norges Boligbyggelags Landsforbund (NBBL) viser omtrent den samme prisutviklingen gjennom fjoråret: kraftig prisvekst i første halvår og så en moderat prisutvikling i annet halvår, når man tar hensyn til normale sesongvariasjoner.

Prisene på selveierboliger sank i 3. kvartal i fjor etter å ha steget med 7,5 prosent i første halvår 2001. Fra 3. kvartal 2000 til 3. kvartal 2001 steg boligprisene med 6,8 prosent, ifølge foreløpige tall fra Statistisk sentralbyrå. Prisveksten i Oslo, Akershus og storbyene Stavanger, Bergen og Trondheim var noe lavere enn gjennomsnittet for hele landet. Tall fra NEF viser at prisen på boliger omsatt gjennom eiendomsmeglere gikk ned med 1 prosent fra 3. til 4. kvartal i fjor. Korrigert for vanlige sesongvariasjoner steg prisene med 2 prosent. Fra 4. kvartal 2000 til 4. kvartal 2001 økte boligprisene med 6 prosent i følge NEFs prisstatistikk. Prisstatistikken fra NBBL viser en prisvekst på 13 prosent for brukte boliger i borettslag i samme periode.

Prisene på nye eneboliger økte i fjor noe mer enn prisene på brukte enboliger på landsbasis. Fra 3. kvartal 2000 til 3. kvartal 2001 økte prisene på nye eneboliger med 9 prosent, mens prisene brukte på eneboliger steg med 6,7 prosent i gjennomsnitt. Byggekostnadsindeksen for eneboliger steg i gjennomsnitt med 4,7 fra 2000 til 2001. Mot slutten av fjoråret gikk kostnadsveksten ned til et nivå rundt 4 prosent.

Dagens Næringslivs leieprisstatistikk for kontorlokaler viser at leieprisene i Oslo falt i andre halvår i fjor etter at veksten i leieprisene flatet ut i første halvår. Prisveksten i de øvrige storbyene stoppet opp i andre halvår i fjor, med unntak av Stavanger hvor det var en svak oppgang og Tromsø hvor det er registrert nedgang i leieprisene.

Elektrisitetsforsyning

Produksjonen av elektrisitet var i 2001 på 121,8 TWh, en nedgang på 15 prosent fra året før. Nedgangen skyldes mindre tilsig til vannmagasinene enn året før. Fyllingsgraden var lavere enn normalt i perioden mars-oktober, mens den fra begynnelsen av november nærmet seg normalnivået, målt ved medianen (midtverdien) for perioden 1990-2000. Fra februar til og med oktober var det nettoimport av kraft hver måned. Produksjonen i november og desember var derimot relativt høy, noe som bidro til nettoeksport av kraft disse månedene. Til tross for at fyllingsgraden var lavere enn normalt mesteparten av fjoråret, lå produksjonen likevel over normal årsproduksjon for det norske kraftsystemet, som er beregnet til 118,7 TWh

ved gjennomsnittlige nedbørsmengder. Dette skyldes at kraftselskapene i produksjonen utnyttet noe magasin vann i tillegg til tilsig. Kraftutvekslingen med utlandet viser en nettoimport på 3,5 TWh i fjor, mens det året før var en nettoeksport på 19,1 TWh. I 2000 var imidlertid produksjonen rekordhøy som følge av store nedbørsmengder og større tilsig til magasinene enn normalt over hele landet.

Bruttoforbruket, dvs. produksjon pluss nettoimport av elektrisitet, utgjorde i fjor 125,4 TWh, noe som er rekordhøyt, og en oppgang på 1,2 prosent fra året før. Nettoforbruket, som tilsvarende bruttoforbruket eksklusive nett-tap og pumpekraftforbruk, utgjorde 115 TWh, 2 prosent over nivået året før. Veksten i forbruket i fjor skyldtes en oppgang på hele 4,6 prosent innen alminnelig forsyning, dvs. alle sektorer utenom kraftintensiv industri. Innen kraftintensiv industri, som står for rundt 30 prosent av nettoforbruket av elektrisitet, var det en nedgang på 1,3 prosent. Oppgangen i kraftforbruket i alminnelig forsyning har sammenheng med at det var kaldere i fjor enn året før. Likevel var det ifølge Det Norske Meteorologiske Institutt noe varmere enn normalt i fjor, med en temperatur på 0,3 grader over klimanormalen for 1961-1990. 2000 var imidlertid det tredje varmeste året på 130 år, med en temperatur 1,5 grader over klimanormalen. Det er særlig i vinterhalvåret at forbruket påvirkes av temperaturen. Temperaturkorrigert, dvs. korrigert for at temperaturen avviker fra det normale for årstiden, viser forbruket innen alminnelig forsyning en nedgang på 0,2 prosent sammenlignet med året før. Nedgangen kan tyde på at forbruket har blitt dempet av den kraftige prisstigningen på elektrisitet i fjor.

Den totale strømprisen til husholdninger steg i fjor med om lag 24 prosent fra året før, og utgjorde i gjennomsnitt 62,3 øre/kWh. Dette er det meste husholdningene har betalt for elektrisiteten noensinne. Strømprisen økte også kraftig for andre forbrukergrupper. Strømprisen består av tre deler; nettleie, kraftpris og avgifter. Nettleien er betaling for transport av kraften og er regulert av NVE. Kraftprisen, som er betaling for selve kraften, bestemmes av markedsforsholdene og er konkurranseutsatt. Prisoppgangen for husholdningene i fjor skyldtes i hovedsak at kraftprisen eksklusive avgifter, steg fra 14,1 til 20,6 øre/kWh. I tillegg ble forbrukeravgiften satt opp fra 8,56 til 11,3 øre/kWh mens merverdiavgiften økte fra 23 til 24 prosent. Oppgangen i kraftprisen har sammenheng med at mange energiverk fikk økte kostnader til kraftinnkjøp i fjor, noe som slo ut i økte sluttbrukerpriser. Mange energiverk dekker en stor del av sine kontraktsforpliktelser ved å kjøpe inn kraft på spotmarkedet (den nordiske elbørsen) eller fra andre energiverk. Spotprisen bestemmes på grunnlag av etterspørsel og produksjon, og i år med høyt forbruk og lav produksjon vil spotprisene øke, noe som skjedde i fjor. Spotprisen var i fjor 18,7 øre/kWh, nesten det dobbelte av prisen

Kraftbalansen januar-desember. TWh

	1999	2000 ¹	2001 ¹
Kraftproduksjon	122,4	143,0	121,8
+ Import	6,9	1,5	10,7
- Eksport	8,8	20,5	7,2
- Pumpekraftforbruk	0,6	0,9	0,8
- Nett-tap ²	9,4	10,3	9,6
Netto innenlands forbruk	110,5	112,8	115,0
- Tilfeldig kraft	7,0	5,8	5,1
- Kraftintensiv industri	31,1	33,1	32,7
- Alminnelig forsyning	72,4	73,8	77,2
(temperaturkorrigert)	(74,7)	(77,9)	(77,7)

¹ Foreløpige tall.

² Inklusive forbruk i kraftstasjonene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges vassdrags- og energidirektorat.

Priser på elektrisk kraft til husholdninger, landsgjennomsnitt 2000-2001. Øre/kWh¹

	Totalpris	Kraftpris ²	Nettleie ³
1. kvartal 2000	53,6	30,3	23,3
2. kvartal 2000	47,4	24,1	23,3
3. kvartal 2000	46,3	22,9	23,3
4. kvartal 2000	52,0	28,6	23,3
2000	50,4	27,1	23,3
1. kvartal 2001	59,6	35,8	23,9
2. kvartal 2001	63,4	39,6	23,9
3. kvartal 2001	64,1	40,3	23,9
4. kvartal 2001	62,5	38,7	23,9
2001	62,3	38,4	23,9

¹ Fastleddet er inkludert og er omregnet til øre/kWh for et forbruk på 20 000 kWh i året. Prisene er foreløpige.

² MVA og forbrukeravgift (elavgift) inkludert. MVA var 23 prosent i 2000 og 24 prosent i 2001, mens forbrukeravgift var 8,56 øre/kWh i 2000 og 11,3 øre/kWh i 2001.

³ MVA inkludert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Norges vassdrags- og energidirektorat.

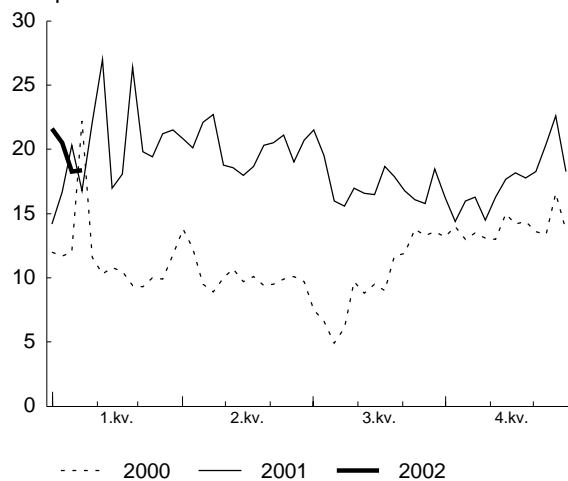
året før, som var i gjennomsnitt 10,3 øre/kWh. I 2000 var både spotprisen og kraftprisen relativt lave pga. høy produksjon. Fra 1. januar 2002 satte Stortinget ned forbrukeravgiften fra 11,3 øre/kWh til 9,3 øre/kWh med den hensikt å redusere strømprisen.

Omorganiseringer i kraftbransjen

De siste årene har vært preget av omorganisering i kraftbransjen i form av oppkjøp og sammenslåinger, og det planlegges også mange nye oppkjøp og fusjoner fremover. Statkraft har nylig kjøpt opp Trondheim energiverk, og kjøpte i fjor høst også 45,5 prosent av aksjene i Agder Energi. Statkraft eier fra før over 30 prosent av produksjonskapasiteten i Norge direkte, i tillegg til at de har eierandeler i en del andre produksjonsverk. Statkrafts oppkjøp av Agder er nå til behandling i Konkurransetilsynet. Mange av Konkurransetilsynets høringsinstanser mener at Statkraft vil få for mye markedsmakt og ha mulighet til å påvirke prisene i Sør-Norge etter oppkjøpet. Noe av intensjonen bak dereguleringen av det norske kraftmarkedet i 1991 var å bidra til større konkurranse blant energiverkene og mer markedsbestemte priser, og man frykter at for mange sammenslåinger eller for store aktører i kraftbransjen vil kunne føre til mindre konkurranse i kraftmarkedet.

Spotmarkedspris på elektrisk kraft, uketall Uke 1 2000 - uke 4 2002

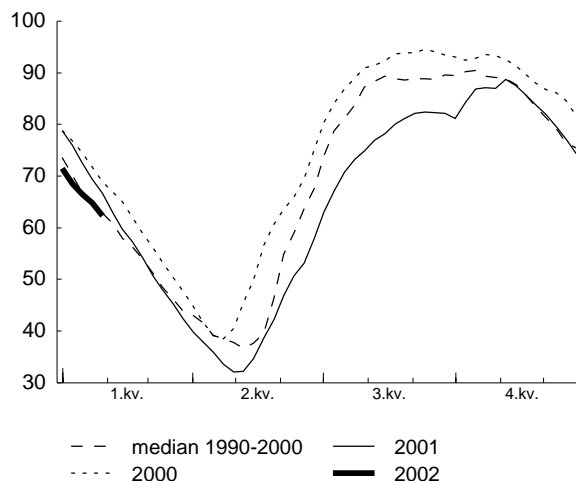
Øre per KWh

Kilde: Statnett Marked AS.

Fyllingsgrad i vannmagasinene, uketall Uke 1 2000 - uke 5 2002 og median 1990-2000

Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 1997 ble gebyret for å skifte kraftleverandør fjernet, mens det i 1998 ble mulighet til å skifte leverandør hver uke. Dette skulle bidra ytterligere til økt konkurranse og utjevning av kraftprisene. Til tross for at kraftprisene fortsatt kan variere betydelig mellom energiverkene og at forholdene er tilrettelagt for å skifte leverandør, er de fleste forbrukerne lojale mot sin lokale strømleverandør. I annet kvartal 2001 var det rundt 14 prosent av husholdninger/hytte kunder som hadde en annen leverandør enn den dominerende i nettområdet. Det tilsvarende tallet for næringskunder var 21 prosent.

Primærnæringene

Primærnæringene består av jordbruk, skogbruk, fiske og fangst samt fiskeoppdrett. Foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap viser at produksjonen i pri-

mærnæringene falt noe fra 2000 til 2001. Produksjonen falt i alle de viktige primærnæringene, men mest i jordbruket. I skogbruk økte produksjonen imidlertid noe. Siden prisene samlet sett holdt seg om lag uendret, falt også produksjonsverdien. Prisene på tradisjonelle fiske- og fangstprodukter økte betydelig gjennom fjoråret, mens prisene på produktene fra oppdrettsnæringen falt om lag tilsvarende. I verdi holdt produktinnsatsen seg uendret, slik at det samlede bruttoprodukt for primærnæringene også falt. De foreløpige tall viser en kraftig nedgang i investeringene, og dette skyldes lavere investeringer både i jordbruksnæringen og fiske- og fangstnæringen. Målt i timeverk falt sysselsettingen i primærnæringene med vel 6 prosent fra 2000 til 2001, og dette kan isolert sett indikere en brukbar produktivitetsøkning.

Hovedtallene for primærnæringene (unntatt skogbruk) er ført opp i tabellene for produksjon og faktoreretterspørsel. Hovedtallene for primærnæringsvarene (skogbruksvarer unntatt) er ført i tabellene for markedsutvikling. Forskjellen mellom produksjon i primærnæringene og produksjon av primærnæringsvarer skyldes dels at primærnæringene også produserer noen andre varer, dels at noe av produksjonen av primærnæringsvarer finner sted i andre næringer.

Jordbruk og skogbruk

Målt i faste priser viser foreløpige tall en markert produksjonsnedgang i jordbruksnæringen på 3 prosent fra 2000 til 2001. En prisøkning på 2,2 prosent forhindret et ytterligere fall i produksjonsverdien. Verdien av produktinnsatsen holdt seg om lag uendret, slik at bruttoproduktet falt. For 2001 beregnes bruttoproduktet til vel 2 prosent lavere enn året før. Målt i timeverk falt sysselsettingen med vel 6 prosent. Dette tilsier at produksjonen i jordbruket har vært mindre arbeidsintensiv i 2001 enn i 2000. Nye og strengere forskrifter for husdyrhold samt tilhørende gunstig skattemessig behandling av investeringene, var en av flere grunner til at bruttoinvesteringene i jordbruket tok seg opp gjennom 1990-årene. Siden 1998 har imidlertid bruttoinvesteringene blitt gradvis redusert, foreløpige tall viser et investeringsnivå for 2001 som ligger vel 3 prosent lavere enn året før. Målt i verdi har imidlertid bruttoinvesteringene vært relativt konstant de siste årene. Den innenlandske etterspørselen etter jordbruksvarer sank med 0,6 prosent fra 2000 til 2001, mens innenlandsk produksjon falt med nær 3 prosent. Dette gapet ble dekket opp med økt import.

Markedsforholdene hjemme viser noen av de problemene jordbruket sliter med. Fremdeles er produksjonen for dyr til å være interessant på eksportmarkedet, slik at produksjonen i all hovedsak må avsettes innenlands. Selv tiltaket med halvert matmoms med virkning fra andre halvår av fjoråret kunne ikke forhindre en nedgang i leveransene til hjemmemarkedet med nær 3 prosent. Intensjonen med tiltaket var primært å redusere prisene til forbruker og dermed øke etter-

spørselen i hjemmemarkedet, ev. forhindre en reduksjon. De foreløpige tall viser at prisene som ble hentet ut i hjemmemarkedet lå 2,1 prosent høyere i 2001 enn i året før, noe som må sees på bakgrunn av at jordbruksavtalen fra 2001 tillot prisøkninger tilsvarende en verdi på 300 millioner kroner. Uten dette ville nedgangen i hjemmeleveransene trolig vært mindre. Jordbruksavtalen for 2001 ga for øvrig en varig ramme på ca. 425 millioner, tilsvarende 5 800 kr. pr. årsverk. Utover økningen i målprisene skulle bevilgningene økes med 40 millioner, dessuten skulle kompensasjonsordningen til tiltak mot kugalskap med en sum på 85 millioner videreføres.

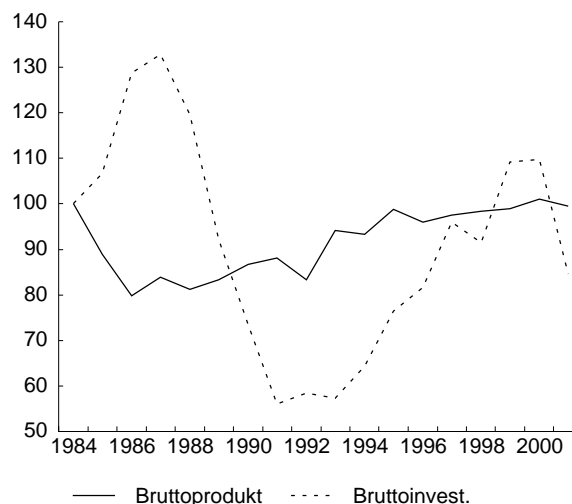
I skogbruksnæringen bidro reduserte priser til at bruttoproduktet falt med nær 2 prosent. De foreløpige tall viser et prisfall både hjemme og på eksportmarkedet. Mens eksporten falt med over 20 prosent, økte leveransene til hjemmemarkedet svakt. Også i denne næringen falt sysselsettingen, målt i timeverk, med nær 8 prosent.

Fiske, fangst og fiskeoppdrett

De siste årene har vært preget av produksjonsvekst innen fiske, fangst og fiskeoppdrett, og da spesielt i oppdrettsnæringen. Produksjonen målt i faste priser falt svakt gjennom fjoråret, og foreløpige tall viser at produksjonen var nær 1 prosent lavere i 2001 enn i 2000. Samlet sett oppnådde næringen dessuten noe lavere priser i 2001, i gjennomsnitt er prisene foreløpig anslått til å ligge nær 2 prosent lavere enn året før. Verdien av produktinnsatsen sank ikke like mye som verdien av produksjonen, slik at virkningen på bruttoproduktet ble relativt sterkere. I 2001 er bruttoproduktet anslått til vel 7 prosent lavere enn året før. Sysselsettingen målt i timeverk sank med nær 5 prosent, og hele nedgangen fant sted innen tradisjonelt fiske og fangst. Investeringene falt markant gjennom året, noe som særlig skyldes investeringsutviklingen innen fiske og fangst. Fallende eksportpriser på oppdrettsfisk og økede priser for leveranser av tradisjonell fisk på hjemmemarkedet kan forklare den relativt sterkere nedgangen i eksportleveransene enn hjemmeleveransene.

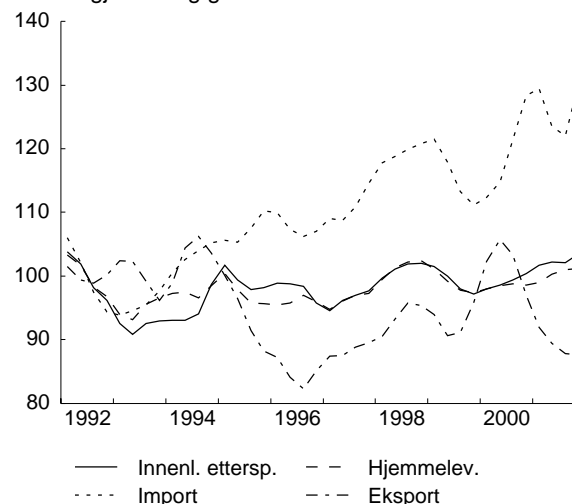
Fiskeoppdrett har gjennom flere år bygd seg opp til å bli en betydelig eksportnæring. I 2000 oppnådde næringen svært gode priser, høyt salgsvolum og et bruttoprodukt på ca. 4 milliarder kroner. De foreløpige tall for 2001 viser at produksjonen i næringen falt noe. De oppnådde prisene er beregnet til å ligge nær 20 prosent lavere enn i 2000, og det er spesielt i nøkkelmarkedet EU problemene har oppstått. I utgangspunktet er eksportørene bundet av lakseavtalen med EU, som bla. innebærer en minstepris, begrensninger på årlig eksportvekst, eksportavgift mm. I en situasjon som i 2000, med til dels etterspørselsoverskudd, innebærer ikke lakseavtalen noen strenge føringer på eksporten. 2001 har vært preget av tilbudsoverskudd pga. økt tilbud både fra Chile og egne produsenter, og etter

Produksjon og investering i primærnæringene 1984=100

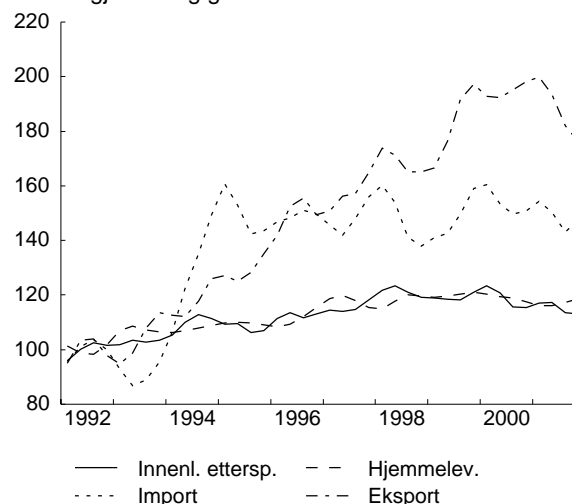
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Prisutviklingen for varer fra primærnæringene Sesongjustert og glattet. 1992=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Volumutviklingen for varer fra primærnæringene Sesongjustert og glattet. 1992=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Jordbruk, jakt og viltstell. Produksjon og faktoreterspørsel¹

Prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr 2001	Volum		Pris	
		2000	2001	2000	2001
Produksjon	23,1	-1,9	-3,0	-1,9	2,2
Produktinnsats	12,5	-6,8	-3,3	2,2	3,7
Bruttoprodukt	10,6	3,4	-2,7	-5,7	0,5
Bruttoinvesteringer	6,3	-3,9	-3,2	4,4	3,2
Sysselsetting ²	134,2	-4,7	-6,2

¹ Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavane.² Total sysselsetting i millioner utførte timeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedutviklingen for jordbruksvarer, jakt og viltstell¹

Prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr 2001	Volum		Pris	
		2000	2001	2000	2001
Produksjon	23,5	-1,9	-2,9	-1,8	2,2
Eksport	0,4	0,2	-2,3	3,1	8,9
Hjemmeleveranser	23,1	-1,9	-2,9	-1,9	2,1
Import	4,1	0,0	3,9	0,3	4,3
Innenlandsk anvendelse	27,2	-1,7	-2,0	-1,6	2,5
Lagerendringer	0,4	-0,4	-1,4
Innenlandsk etterspørsel	26,7	-1,3	-0,6	-1,1	2,6

¹ Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavane.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fiske, fangst og oppdrettsnæringen. Produksjon og faktoreterspørsel¹

Prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr 2001	Volum		Pris	
		2000	2001	2000	2001
Produksjon	23,0	2,8	-0,9	5,3	-2,1
Produktinnsats	13,6	3,6	-0,7	4,0	0,2
Bruttoprodukt	9,4	1,5	-1,2	7,3	-5,4
Bruttoinvesteringer	2,4	7,0	-54,0	14,4	9,6
Sysselsetting ²	28,0	0,5	-4,8

¹ Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavane.² Total sysselsetting i millioner utførte timeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Markedutviklingen for fiske, fangst og oppdrettsnæringen¹

Prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr 2001	Volum		Pris	
		2000	2001	2000	2001
Produksjon	22,3	2,9	-0,9	5,4	-2,3
Eksport	8,7	4,0	-1,5	11,7	-13,9
Hjemmeleveranser	13,7	2,0	-0,4	0,8	6,9
Import	1,5	-2,7	-4,8	18,8	22,0
Innenlandsk anvendelse	15,2	1,6	-0,7	2,2	8,1
Lagerendringer	-0,2	0,7	5,5
Innenlandsk etterspørsel	15,4	0,9	-6,2	0,0	12,2

¹ Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavane.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

hvert har prisen falt under den tillatte minstepris. Siden norske eksportører dermed blir forhindret i å konkurrere på pris, har de tapt markedsandeler på dette markedet. Økt tilbud av norskprodusert oppdrettsfisk til andre eksportmarkeder, og ikke minst til hjemmemarkedet, kan være et resultat av dette. Tilsvarende kraftig prisfall også på hjemmemarkedet er registrert.

Dette har påvirket næringens bruttoprodukt betraktelig, med et fall på nærmere 60 prosent siden 2000. Bruttoproduktet er nå mer på linje med nivået fra 1999, og historisk sett er dette fremdeles høyt. Sysselsettingen tok seg noe opp fra 2000 til 2001, målt i timeverk økte sysselsettingen med nær 2 prosent. Markedsforholdene begrenser avsetningsmulighetene og dermed veksten i næringen, og disse forholdene påvirker også Fiskeridepartementets bestemmelser for førkvoter. Mens førkvoten økte med nær 11 prosent fra 2000 til 2001, er kvoten for inneværende år vedtatt vel 1 prosent høyere enn i 2001. De eksisterende markedsforhold samt førkvoten er bestemmende for investeringene i oppdrettsnæringen, og kan begrunne en svak investeringsvekst i næringen fra 2000 til 2001.

Tradisjonelt fiske og fangst opplevde en noe annen utvikling enn oppdrettsnæringen gjennom 2001. Foreløpige tall viser at produksjonen målt i faste priser falt også for denne næringen, men de oppnådde prisene lå vel 20 prosent høyere i 2001 enn i 2000. Økningen i prisene har vært spesielt sterk i siste kvartal av fjoråret, og det er spesielt gunstige sildepriser som forklarer dette. Dette er bakgrunnen for at foreløpig beregnet bruttoprodukt steg med nær 30 prosent, til over 7,5 milliarder, i samme periode. Prisøkningene er først og fremst registrert i hjemmemarkedet, men prisene på eksporten økte også noe. Denne utviklingen kan være bakgrunnen for at leveransene til eksportmarkedet, målt i faste priser, har blitt mer redusert enn leveransene til hjemmemarkedet. Målt i timeverk ble sysselsettingen redusert med 6 prosent fra 2000 til 2001, slik at fangsten pr. arbeidstime har tatt seg opp i næringen. Investeringsnedgangen innen fiske og fangst har vært betydelig fra 2000 til 2001. Næringen har utover i 1990-årene økt sine investeringer betraktelig, og spesielt har fornyelsen av den havgående flåten bidratt til dette. Fiskekvotene påvirker investeringslysten betraktelig. Først mot slutten av 1997 ble nedgangen i kvotene varslet, for så å bli effektivt i 1998. I gjennomsnitt tar det anslagsvis i overkant av to år fra det tas en beslutning om nybygging til skipet leveres fra verft. Forventningsmessig skulle derfor nedgangen i investeringene først bli registrert i 2001. Fallet i investeringene i de foreløpige tallene for 2001 med nær 65 prosent er betydelig, men i et litt lengre perspektiv er nivået fremdeles høyt.

Utenriks sjøfart

Etter et særdeles godt år for utenriks sjøfart i 2000, ble utviklingen i 2001 noe mer moderat enn forventet for shippingmarkedet som helhet. Dette kan i stor grad tilskrives den generelle konjunkturutviklingen internasjonalt. Produksjonsverdien i utenriks sjøfart steg med 14,2 prosent i 2001, målt i løpende priser. Sammenlignet med mange andre næringer kan dette virke som en sterk vekst. For sjøfartsnæringen var den likevel moderat i forhold til veksten året før på 34,5 prosent. Den lavere veksten i produksjonsverdien skyldes en moderat rateutvikling innenfor næringens

Utviklingen i næringsstøtten til jordbruket

Gjennom 1990-årene har Statistisk sentralbyrå beregnet støtten til de forskjellige næringene i Norge, herunder også primærjordbruket. Gjennom dette prosjektet er det forsøkt avdekket hvilke næringspolitiske virkemidler som er benyttet og betydningen av disse for bla. jordbrukets evne til å avlønne arbeidskraft og kapital. I tillegg til støtte over statsbudsjettet, støttes jordbruket via toll og annen skjerming mot importkonkurranse, slik at prisene til produsent blir høyere enn de ellers ville vært. Dessuten betraktes også prisdiskriminering ved bruk av elektrisk kraft. Denne virker som negativ støtte til jordbruket, fordi støtten til de kraftintensive næringer fører til at jordbruket betaler en høyere pris på kraft. Merk at støtten/subsidier over statsbudsjettet er regnet netto, dvs. subsidier minus skatter og avgifter. For å få frem den reelle støtten til jordbruket, tas det også hensyn til at andre næringer blir støttet, noe som kan påvirke prisene på jordbrukets produktinnsats. I følgende gis en kort gjennomgang av omfanget og sammensetningen av støtten til jordbruket for årene 1989, 1991, 1994, 1996 og 1998.

I beregningene er det ikke fokusert på beløp, men heller den prosentvise endringen i næringenes evne til å betale for bruk av arbeidskraft og kapital (såkalt ERA: "Effective Rates of Assistance") som følger av det hypotetiske tilfellet hvor de identifiserte støtteformer fjernes. I tabellen under oppgis beregnet ERA, og ERA dekomponert i bidrag fra de spesifiserte virkemidlene. I kolonnen helt til høyre er også gjennomsnittlig ERA ført opp for å illustrere hvor jordbruket plasserer seg i forhold til gjennomsnittet. (Snittet er beregnet som samtlige konkurranseutsatte næringers ERA veid etter produksjonsverdi). ERA for jordbruket har stort sett holdt seg noe i underkant av 100 prosent. Dette betyr at jordbruket, med samme produksjonsforhold, i gjennomsnitt knapt nok ville vært i stand til å gi noe avlønning til arbeidskraften og kapitalen uten støtte. Som tabellen viser, er det subsidier som er den dominerende støtteformen til jordbruket. Skjermingsstøtten er også stor, og dens relative betydning økte gjennom 1990-tallet. En del subsidieposter har i stadig større omfang blitt definert som skjermingsstøtte. Eksempelvis gjorde vi slike ompostinger i betydelig omfang fra 1991 til 1994. Fra og med 1998 har investeringsavgiften blitt inkludert i beregningene. Uten dette bidraget ville ERA for jordbruket vært ca. 2,3 prosentpoeng høyere for 1998. Prisdiskrimineringen på elektrisk kraft har hele tiden hatt liten betydning for jordbruket. Mens støtten til jordbruket har holdt seg om lag uendret målt ved ERA, har støtten til andre næringer, og dermed gjennomsnittlig ERA, blitt redusert over tid. Dette betyr at jordbruket relativt sett fremstår som enda mer støttet enn tidligere i 1990-årene.

I tabellen under er støtten til jordbruket dekomponert etter direkte og indirekte støtte. Med indirekte støtte menes støtte som virker via pris på innsatsvarer. Dette inntreffer av to grunner. For det første benytter jordbruket konkurranseutsatte innsatsvarer som er utsatt for skjerming, noe som bidrar til å redusere den totale støtten til næringen. For det andre er også naturlige skjermede næringer påvirket av næringspolitikk, noe som fører til at deres produktpriser endres. Dette kan slå ut i begge retninger, avhengig av om de skjermede næringer som leverer sine produkter som innsatsvarer til jordbruket er støttet eller ikke. Uten den negative indirekte støtten, ville støtten til jordbruket vært vesentlig høyere, med eksempelvis 128,7 prosent i 1991. Den indirekte støtten har i alle beregningene vært negativ, men har etter hvert fått stadig mindre betydning. Det er i hovedsak to grunner til dette. Tidligere ble jordbrukets produksjon regnet brutto, hvor alle egenleveranser ble inkludert. Høy skjerming på egenleveranser bidro dermed til at den direkte ERA lå høyere, men også at indirekte ERA ble blåst opp tilsvarende. Nå regnes produksjonen hovedsakelig netto, slik at dette bidraget ikke lenger fremkommer verken i de direkte eller indirekte tall. Tidligere bidro dessuten leveranser fra næringsmiddelindustrien i sterkere grad til at jordbruket ble negativt indirekte støttet. Etter hvert har denne avtatt.

For mer informasjon om beregningene, se "Effektive satser for næringsstøtte 1998", utgitt av Statistisk sentralbyrå i serien rapporter 2001/18.

Beregningsresultater, ERA i prosent

	Skjerming	Subsidier	Prisdiskriminering	Totalt	Gj.snitt
1989	-27,4	-67,3	0,6	-94,0	-25,1
1991	-33,0	-70,2	0,9	-102,3	-30,5
1994	-40,6	-56,3	0,3	-96,6	-24,3
1996	-25,2	-53,0	0,3	-77,9	-18,0
1998	-46,8	-49,9	0,3	-96,4	-22,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Direkte og indirekte støtte

	Direkte	Indirekte	Totalt
1989	-118,6	24,6	-94,0
1991	-128,7	26,3	-102,3
1994	-108,9	12,4	-96,6
1996	-86,3	8,4	-77,9
1998	-103,4	7,0	-96,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

hovedområder. Bruttoproduktet, målt i løpende priser, steg med 46,5 prosent fra 2000 til 2001. Målt i faste priser vokste produksjonen 2,2 prosent, ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall for 2001.

Bulkmarkedet opplevde en jevn nedgang i fraktratene fra siste halvdel av 2. kvartal og ut året. Nedgangen var størst for de største fartøylene. Skip i gruppen Capesize, Panamax og Handysize opplevde synkende

rater med henholdsvis 56, 46 og 27 prosent målt i US dollar, i forhold til 2000. Den negative trenden er forventet å fortsette videre inn i år 2002. Tidsbefraktningensratene(t/c) for tørrbulk har hatt en noe mindre negativ utvikling. Tankmarkedet hadde store svingninger i 2001, særlig i 3. kvartal. Markedet er meget følsomt overfor svingninger i verdensmarkedet for olje. Fallende etterspørsel etter olje har ført til en reduksjon av fraktratene gjennom året.

Kort om utenriks sjøfart

Utenriks sjøfart er en internasjonal næring. Et skip kan eies av et selskap i ett land, drives av et selskap i et annet land, og være registrert i et tredje. Eierstrukturen er ofte kompleks, og bidrar til at det i praksis er vanskelig å avgrense norsk utenriks sjøfart. Nasjonalregnskapet regner inntekter og utgifter knyttet til driften av et skip som driftsinntekter og -utgifter for Norge dersom operatøren av skipet er norsk. Norske selskapers inntekter knyttet til utleie av skip til norske eller utenlandske selskap, ved såkalt tidsbefraktning (t/c) eller bareboat befraktning, regnes også som norsk produksjon. Norske selskapers datterselskap i utlandet, som ofte står for driften av selskapets skip, regnes ikke som norske selskaper, og bidrar derfor ikke til norsk produksjon.

Skipets nasjonalitet bestemmes ved nasjonaliteten til skipets eier. Som hovedprinsipp skal den norske eierandelen være minst 50 prosent for at skipet skal regnes som norsk. Dette gjelder uavhengig av hvilket flagg skipet seiler under.

Utenriks sjøfart. Produksjon og faktoreterspørsel. 2000 - 2001
Prosentvis endring fra året før

	Mrd.kr		Volum		Pris	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Produksjon	85,3	97,4	2,7	2,2	30,9	11,8
Produktinnsats	63,0	64,8	2,7	2,2	26,3	0,6
Bruttoprodukt	22,3	32,6	2,7	2,2	46,1	43,4
Bruttoinvesteringer	16,9	9,0	50,2	-51,4	12,2	9,6
Sysselsetting	80,7 ¹	78,1 ¹	-2,5 ¹	-3,3 ¹	7,9 ²	4,9 ²

¹ Total sysselsetting i millioner utførte timeverk.

² Lønnskostnader per lønnstakertimeverk.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Nedgangen i markedet for skipsfart internasjonalt har bidratt til svak etterspørsel etter ny og brukt tonnasje. I utenriks sjøfart ble det foretatt bruttoinvesteringer i fast realkapital for 9,0 milliarder kroner i 2001. Målt i faste priser tilsvarer dette en nedgang på 51,4 prosent fra året før.

I løpet av 1. halvår 2001 økte den norske utenriksflåten med 21 skip og 0,6 millioner dødvekttonn ifølge Rederiforbundet. På grunn reduksjonen i fraktrate- ne var verdien av den norske utenriksflåten ved utgangen av 3. kvartal på 170,4 milliarder kroner, en nedgang fra 180,5 milliarder ved utgangen av 2000. Verdien falt særlig i 3. kvartal 2001 grunnet redusert annenhåndsverdi på skip.

Sammensetningen av den norske utenriksflåten endret seg ikke mye i løpet av år 2001. Kjemikaliet- ankskip, oljetankskip og bulkskip er de dominerende skipstypene. Passasjerskipene utgjorde ved 1. halvår 2001 8,3 prosent i verdi av den norske flåten, eksklusive rigger, mot 8,6 prosent til samme tid i 2000.

Sysselsettingen i næringen ble redusert i løpet av 2001. Antall sysselsatte selvstendige og lønnstakere for 2001 er foreløpig beregnet til 42 900, mot 44 100 i 2000. Tall fra Rederiforbundet viser at utlendingenes andel fortsetter å falle, slik man har sett de siste årene.

Private tjenesteytende næringer, Fastlands-Norge

Bruttoproduktet, målt i faste priser, i private tjenesteytende næringer økte med 3,3 prosent fra 2000 til 2001, mens tilsvarende vekst for Fastlands-Norge var 1,3 prosent. De private tjenesteytende næringene bidro i 2001 med 46,2 prosent av bruttoproduktet i Fastlands-Norge, mot 45,3 prosent i 2000. Tallet på sysselsatte i disse næringene økte med 0,7 prosent i fjor, mens bruken av arbeidskraft målt i timeverk gikk ned med 0,3 prosent. De foreløpige nasjonalregnskapstallene tyder dermed på en vekst i arbeidsproduktiviteten fra 2000 til 2001.

Varehandel er den største delnæringen i de private tjenesteytende næringene, målt i produksjonsverdi. Produksjonen i faste priser steg med 0,4 prosent i 2001, mens sysselsettingen målt ved timeverk utført av selvstendige og lønnstakere, falt med 2,0 prosent. Til sammenligning økte produksjonen med 0,9 prosent i 2000, mens timeverksbruken gikk ned med 0,2 prosent.

Foreløpige tall for forretningsmessig tjenesteyting viser en vekst i produksjonen på 3,8 prosent fra 2000 til 2001, noe som er 0,9 prosentpoeng sterkere enn året før. Dette er allikevel en svakere vekst enn for post og telekommunikasjon. I denne næringen økte produksjonen målt i faste priser med 12,2 prosent fra 2000 til 2001. Dette er noe lavere enn året før, da veksten var 14,5 prosent. De høye vekstratene kan føres tilbake til utviklingen innen telekommunikasjon. Næringen har også hatt en sterk vekst i investeringene de siste tre årene, blant annet knyttet til etablering og oppgradering av telenettet.

Finansiell tjenesteyting bidro positivt til veksten i private tjenesteytende næringer i 2001. Målt i faste priser viser foreløpige tall en økning i produksjonen på 9,1 prosent fra 2000 til 2001. Veksten skyldes i hovedsak økt utlåns- og innskuddsvekst i bankene. Produksjonen målt i løpende verdi økte med 9,4 prosent fra 2000 til 2001. Prisveksten på 0,3 prosent skyldes blant annet at forsikringsselskapene økte sine premiesatser i løpet av 2001.

2001 viste svakere vekst i produksjon av transporttjenester enn året før. For annen landtransport, der blant annet rutebil- og drosjebiltransport inngår, økte produksjonen målt i faste priser med 2,7 prosent. Dette er 1,0 prosentpoeng lavere enn året før. Tjenester tilknyttet transport hadde en produksjonsvekst på 5,0 prosent i 2001, mot 7,1 prosent i 2000.

Private tjenesteytende næringer, Fastlands-Norge

	Mrd. kr ¹	Produksjon				Sysselsetting			
		Volum		Pris		Nivå ²		Utvikling	
		2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
Varehandel	190,1	0,9	0,4	7,0	1,9	437,3	428,8	-0,2	-2,0
Hotell- og restaurantvirksomhet	36,0	-2,2	-3,4	3,3	3,1	81,2	77,8	0,2	-4,2
Innenriks sjøfart	7,0	1,1	6,1	10,0	5,3	14,9	15,2	-1,1	1,5
Transport ellers	131,7	4,0	1,9	7,1	5,1	147,9	146,5	-1,7	-1,0
Post- og telekommunikasjon	51,7	14,5	12,2	-2,1	-3,4	70,4	69,2	0,7	-1,7
Finansiell tjenesteyting	70,4	8,3	9,1	2,6	0,3	71,2	70,0	-1,2	-1,6
Forretningsmessig tjenesteyting	178,3	2,9	3,8	4,2	4,4	237,1	245,5	2,7	3,5
Personlig tjenesteyting	117,9	1,0	1,1	5,3	6,7	258,6	261,3	0,2	1,0
Sum Private tjenesteytende næringer	783,1								

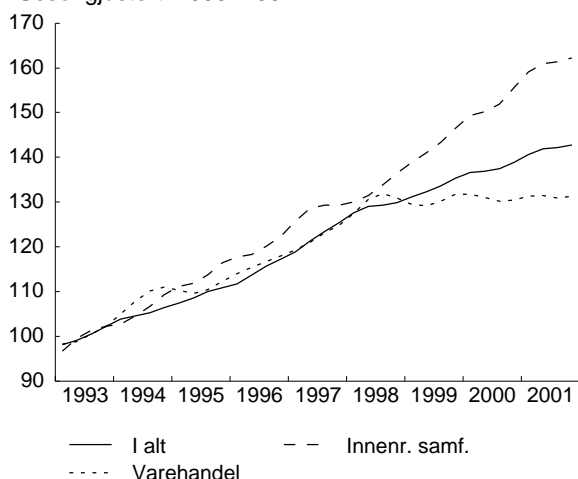
¹ Nivå tall i løpende priser.

² Millioner utførte timeverk, lønnstakere og selvstendige.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Produksjon i privat tjenesteyting, Fastlands-Norge utenom boligjenester

Sesongjustert. 1993=100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Gjennom hele 1990-tallet opplevde lufttransportsnæringen vekst. Dette endret seg radikalt i løpet av 2000 med nedgang både i flyavganger og passasjerer ifølge Luftfartsverkets statistikk. Den negative trenden fortsatte inn i 2001. Både antall flyavganger og passasjerantallet har sunket med 4,5 prosent sammenlignet med 2000. Størst er nedgangen på ruteflygninger innenlands. Årsaker til den negative trenden er omlegging til forholdsvis høye fly- og passasjeravgifter (spesielt innenlands), samt høye flybillettpriser som konsekvens av svakere konkurranse i markedet. I tillegg fikk terrorbombingen i USA 11. september svært uheldige konsekvenser for næringen. SAS, som er den dominerende aktøren i næringen, opplevde det dårligste året i sin 55-årige historie. SAS gjennomførte etter 3. kvartal et kapasitetskutt på 12 prosent og prisøkninger på 5 prosent. Foreløpige tall for luftfartsnæringen 2001 viser en nedgang i bruttoprodukt i faste priser på 23,6 prosent sammenlignet med 2000.

Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter

Milliarder kroner

	2000	2001	Endring fra 2000 til 2001	
			Millioner kroner	Prosent
Bruttonasjonalprodukt	1423,9	1472,0	48,1	3,4
Kapitalslit	212,5	224,9	12,4	5,8
Netto produksjonsskatter	166,1	173,3	7,2	4,3
Lønnskostnader	628,1	667,5	39,4	6,3
Driftsresultat	417,3	406,3	-11,0	-2,6
Fastlands-Norge				
Bruttoprodukt	1054,5	1107,4	52,9	5,0
Kapitalslit	144,6	154,2	9,6	6,6
Netto produksjonsskatter	159,2	163,3	4,1	2,6
Lønnskostnader	600,7	638,7	38,0	6,3
Driftsresultat	150,0	151,1	1,1	0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bruttonasjonalproduktet etter inntektskomponenter

I nasjonalregnskapet uttrykker driftsresultatet den delen av bedriftenes verdiskapning som går til godtgjørelse av eiers egeninnsats i virksomheten og til avlønning av produksjonsfaktorene kapital. Driftsresultatet beregnes som bruttoprodukt, regnet i basisverdi, fratrukket kapitalslit, netto næringsskatter og lønnskostnader. Det knytter seg stor usikkerhet til de foreløpige tallene for driftsresultatet, fordi posten er en residualberegnet størrelse der alle komponentene er foreløpige. Da usikkerheten så kort tid etter årets utløp er størst på detaljert næringsnivå, presenteres bare tall for landet totalt og for Fastlands-Norge.

Foreløpige nasjonalregnskapstall i løpende priser viser at bruttonasjonalproduktet (BNP) var på 1 472 milliarder kroner i 2001. Dette er en økning på 48 milliarder kroner, eller 3,4 prosent, fra 2000. Til sammenligning var veksten i løpende priser fra 1999 til 2000 på 18,9 prosent. Veksten kan dekomponeres i en vekst i BNP i faste priser på 1,4 prosent og en prisvekst på 1,9 prosent.

Kapitalslitet er anslått til 225 milliarder kroner, en vekst på 12 milliarder fra året før. Det er videre anslått at netto produksjonsskatter steg med 7,2 milliarder kroner, dvs. 4,3 prosent. Totale lønnskostnader i 2001 er beregnet til 668 milliarder kroner, en vekst på 6,3 prosent fra 2000. Driftsresultatet totalt i 2001 kan dermed foreløpig anslås til 406 milliarder kroner, mot 417 milliarder kroner året før.

For Fastlands-Norge, som omfatter norsk økonomi utenom oljevirkosomhet og utenriks sjøfart, viser de foreløpige nasjonalregnskapstallene at driftsresultatet økte med 1 milliard kroner fra 2000 til 2001. Bruttoproduktet økte med 53 milliarder, mens kapital slit, netto produksjonsskatter og lønnskostnader til sammen vokste med 52 milliarder kroner. Lønnsandelen, dvs. lønnskostnadenes andel av bruttoproduktet, har for Fastlands-Norge økt fra 57 prosent i 2000 til 58 prosent i 2001.

Produktivitetsutviklingen

I prinsippet måler produktivitsvekst hvor mye av produksjonsveksten som ikke kan tilskrives bruk av ressurser. Ren produktivitsvekst innebærer derfor at man får noe "gratis". Derfor er produktivitsvekst den fundamentale drivkraften bak økonomisk velstand. Viktige eksempler på faktorer bak ren produktivitsvekst er økt kunnskap, forskningsresultater og innovasjoner som ikke forringes selv om flere får glede av dem. I praksis er det umulig å måle den rene produktivitsveksten, nettopp fordi det krever innsikt i og måling av alle de forhold som har betydning for produksjonsresultatet. Det produktivitsbegrepet som kommer nærmest "idealet" er den såkalte "totale faktorproduktiviteten" (TFP). TFP-veksten måler forskjellen mellom den relative produksjonsveksten og veksten i en indeks som uttrykker veksten i ressursinnsatsen. Jo mer detaljert en kan spesifisere og måle produksjonen og ressursinnsatsen, desto bedre blir TFP som mål på teknologisk utvikling eller evnen til å utnytte en gitt mengde innsatsfaktorer. I beregningene nedenfor er TFP-veksten beregnet med bruttoproduksjonsverdi i faste priser som produksjonsmål, mens ressursinnsatsen omfatter arbeidskraft, realkapital og produktinnsats. Målt på denne måten, vil TFP-veksten også påvirkes av endret kapasitetsutnyttning, stordriftsfordeler, bidrag fra uspesifiserte innsatsfaktorer osv.

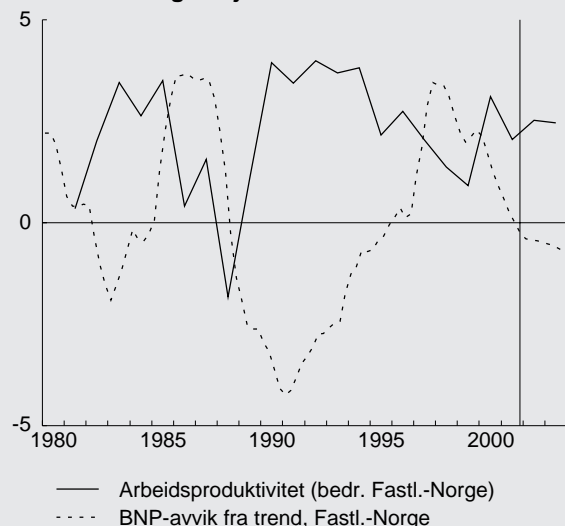
Arbeidsproduktivitet er et mer hyppig brukt produktivitsmålt, bl.a. fordi det enkelt beregnes som forholdet mellom produksjon og arbeidsinnsats, målt ved timeverk i beregningene nedenfor. Arbeidsproduktivitet er imidlertid ikke noe godt mål på den rene produktivitsveksten, fordi arbeidskraften kan bli mer produktiv ved at den utstyres med mer kapital og andre ressurser. Ensidig satsing på vekst i arbeidsproduktiviteten, uten hensyn til hva som er lønnsomt, innebærer at arbeidsproduktiviteten kjøpes i form av desto lavere produktivitet av kapital og annen ressursinnsats med generell ineffektivitet som resultat.

I tabellen dekomponeres veksten i arbeidskraftsproduktiviteten, definert som bruttoproduksjon pr. timeverk, i bidrag fra kapital og produktinnsats og i bidrag fra total faktorproduktivitet i norske næringer for perioden 1990-2001. Bidraget til produktivitsvekst fra produktinnsats og kapital beregnes ved å multiplisere veksten i disse innsatsfaktorene med deres andel av bruttoproduksjonen. Vekst i total faktorproduktivitet beregnes som differansen mellom vekst i arbeidskraftsproduktiviteten og bidraget fra kapital og produktinnsats.

Gjennom andre halvdel av 1990-tallet sank arbeidsproduktivitsveksten i næringsvirkosomhet i Norge etter å ha vært relativt høy i første del av 1990-tallet. Foreløpige tall viser at produktivitsveksten i 2001 var om lag på nivå ned gjennomsnittet for siste halvdel av 1990-tallet. Gjennomsnittlig årlig vekst i arbeidskraftproduktiviteten for næringsvirkosomhet eksklusive ressursbaserte næringer var på 2,9 prosent i 1991-1995, 1,9 prosent i 1996-2000, og 1,9 prosent i 2001. I ressursbaserte næringer har metoden for måling av TFP-vekst som er benyttet her en klar svakhet fordi det er vanskelig å identifisere produksjonsbidraget fra uspesifisert grunnrente.

Målt produktivitsvekst varierer systematisk med konjunktorene. I Norge avviker konjunkturavhengigheten noe fra hva en ofte har observert i studier i andre land. Figuren viser at når økonomien kommer inn i en høykonjunktur (1985-87 og 1996-99), reduseres produktivitsveksten. Særlig lav blir den mot slutten av en høykonjunktur. I et syklisk perspektiv var det derfor helt normalt at produktivitsveksten var lav mot slutten av 1990-tallet. Internasjonalt finner man derimot at produktivitsutviklingen typisk varierer medsyklisk, dvs. at produktivitsveksten er høy i høykonjunkturer. Dette forklares gjerne med høyere kapasitetsutnyttning og raskere reallokering av ressurser i høykonjunkturer.

Produktivitet og konjunkturavvik

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

forts.

forts.

Andre, bl.a. OECD og Finansdepartementet i Nasjonalbudsjettet, har presentert produktivetsberegninger med tall for norske næringer som avviker noe fra de som presenteres her. Avviket skyldes trolig bruk av ulike produktjonsmål (bruttoproduksjon versus bruttoprodukt) og forskjeller i beregningsmetoder, spesielt når det gjelder tallfesting av bidraget fra vekst i realkapital. Når det gjelder Fastlands-Norge som helhet, tyder OECDs beregninger på at veksten i total faktorproduktivitet har vært om lag på samme nivå som mange av våre viktigste handelspartnere.

Når det gjelder utviklingen i arbeidskraftsproduktiviteten i industrien, har flere studier vist at den har vært svakere i Norge enn hos våre viktigste handelspartnere gjennom de siste 20-30 årene. Beregninger tyder på at denne svakere utviklingen for en stor del kan tilskrives forskjeller i produkt sammensetning mellom industrien i Norge og i andre land. For sammenlignbare enkelt næringer er forskjellene

relativt små. Tabellen viser at produktivetsveksten i industrien var enda svakere i 2001 enn i siste halvdel av 1990-tallet. Særlig gjelder dette eksporttettet industri, hvor veksten i arbeidskraftsproduktivitet bare var 0,2 prosent i 2001, mot en årlig vekstrate på henholdsvis 4,2 og 3,3 prosent i 1991-95 og 1996-2000.

Innenlands samferdsel opplevde høy vekst i arbeidskraftsproduktiviteten gjennom hele 1990-tallet, med 6,3 prosent årlig vekst i arbeidskraftproduktiviteten i 1991-95 og 4,5 prosent i 1996-2000. Veksten fortsatte i 2001 med 7,2 prosent. Både økt bruk av innsatsfaktorer pr. timeverk og økt total faktorproduktivitet bidro til økningen. Næringen omfatter bl.a. post- og telekommunikasjon, som har opplevd en rask teknologisk utvikling gjennom økt bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Det er grunn til å tro at den sterke produktivetsveksten innenfor denne næringen delvis kan tilskrives økt bruk av slik teknologi.

Utviklingen i arbeidskraftsproduktiviteten. Prosentvis årlig vekst

	1991-1995			1996-2000			2001		
	Arbeidskraftsproduktivitet	Bidrag fra endring i kapital og produktinnsats	Bidrag fra total faktorproduktivitet	Arbeidskraftsproduktivitet	Bidrag fra endring i kapital og produktinnsats	Bidrag fra total faktorproduktivitet	Arbeidskraftsproduktivitet	Bidrag fra endring i kapital og produktinnsats	Bidrag fra total faktorproduktivitet
Privat næringsvirksomhet ¹	3.6	2.2	1.4	2.3	1.6	0.7	2.8	1.4	1.4
Privat næringsvirksomhet utenom ressursbaserte næringer	2.9	2.0	0.8	1.9	1.5	0.4	1.9	1.2	0.7
Ressursbaserte næringer ²	7.7	3.7	4.0	5.2	3.4	1.9	7.7	3.6	4.1
Industri totalt	2.7	2.2	0.5	2.3	2.3	0.0	1.1	0.8	0.2
- Eksporttettet industri	4.2	3.5	0.7	3.3	2.6	0.7	0.2	-0.1	0.2
- Annen industri	2.4	1.9	0.5	2.2	2.4	-0.2	1.2	1.0	0.2
Annen privat virksomhet ³	4.2	3.2	1.1	-1.0	-0.5	-0.4	1.5	1.0	0.5
Privat tjenesteyting	2.7	1.8	1.0	2.8	1.9	0.9	3.2	2.1	1.1
- Samferdsel	6.3	3.4	2.9	4.5	3.4	1.2	7.2	5.6	1.6
- Annen privat tjenesteyting ⁴	1.8	1.4	0.4	2.3	1.5	0.8	2.0	1.0	1.0

¹ Eksklusive bolig.

² Omfatter jordbruk, skogbruk, fiske og fangst, utvinning og transport av olje og naturgass samt kraftsektoren.

³ Omfatter bygge- og anleggsvirksomhet og utenriks sjøfart.

⁴ Omfatter bank- og forsikringssektoren, varehandel og resterende privat tjenesteyting.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.